

1296. **PĂCAT**, sb. n. „péché“ || ir. *pe-căt*; megl. *picati*; ar. *picat*.

Alb. *m=kat*; rtr. *pcho*; it. *peccato*; sard *pekkadu*; fr. *péché*; prov. cat. *pe-cat*; sp. *pecado*; port. *peccado*.

Der.: *păcătos*, megl. *picătos* „pécheur, misérable“ (rtr. *pchadus*; prov. *pecados*); *păcătoșie, păcătoșenie* „peccabilité, misère“ || *păcătu*, megl. *pică-tuiri* „pécher“; † *păcătuială* și *păcă-tuitură* „suspicio“ (An. Car.).

1297. **PACE**, sb. f. „paix“.

Lat. *PAX, PACEM*.

Alb. *pak'(e)*; rtr. *pesch*; it. *pace*; sard log. *page*; fr. *paix*; prov. *patz*; cat. *pau*; sp. port. *paz*.

Der.: *pacinic* „pacifique, paisible“ || vr. trans. *păciui* (Iorga, Doc. Bistr. I, 91; Gaster; Tiktin; Lex. Bud.) „laisser en paix; apaiser, raccommode“, † *păciuire* (Iorga, Studii, XII, 73. 92) „accord“; trans. *păciuitor* (Lex. Bud.) „pacificateur“; † *păciuială* (Iorga, Studii, VII, 306) „accord, conciliation“ || † *păceluit* (Cantemir, Div. 41) „pacifique, vivant en paix“ || *împăciui* „pacifier, rétablir la paix, concilier, raccorder“; *împăciuitor* „conciliateur, qui rétablit la paix“ || † *împăceluit* (Cantemir, Div. 120) „concilié, satisfait“ || † *nepace* (Dosoței, Ps. vers. 387; Letop. III, 110; Iorga, Doc. Bistr. II, 54) „guerre, discorde“, *nepăciuire* (Lex. Bud.) „discorde“; † *nepăciuit* (Iorga, Studii, V, 97) „troublé“.

1298. **Împăca**, vb. „concilier, réconcilier, raccorder, calmer, contenter“ < *IM-PACARE* || bellun. *impagar* „paga-re; soddisfare“ || comp. alb. *pak'oñ* „versöhne“; vegl. *pakur* și it. sard *pa-*

gare „payer“; fr. *payer*, vfr. *paier* „apaiser, réconcilier, satisfaire“; prov. cat.sp. port. *pagar* „payer; satisfaire“ < *PACARE* || *împăcător* „conciliant“ (comp. *pacatorius*); † *împăcătură* „pacificatio“ (An. Car.) || *împăcăcios* „conciliant“ || *împăcăciune* „conciliation, accord“ (comp. *pacatio, -onem*) || † *împăcălui* (Iorga, Doc. Call. II, 59) „concilier“; || † *împăcăluire* (Cantemir, Hron. 23) „conciliation“.

1299. **PĂCUINĂ** (Suceava, trans. bucov. Oaș), sb. f. mai adesea pl. *păcuini* (Șez. III, 84; Damé, Term.; Gaz. Trans. 1887, 261; Reteganul, Trand. 183; Rev. cr.-lit. II, 96; Tiktin) „brebis; brebis laitière“.

Lat. *PECUĪNA, -AM* < *PECUĪNUS, -A, -UM* „de bétail“.

1300. **PĂCURĂ**, sb. f. „goudron, bitume; pétrole brut; † enfer“.

Lat. *PĪCULA, -AM*; înțelesul de „enfer“ sub influența vsl. *пекла*.

Vegl. *pikla*; rtr. *pievla*; it. *pegola*; prov. *pegola*.

Der.: *păcurar* „ouvrier qui extrait du pétrole; † marchand de bitume ou de pétrole brut“ (Tiktin) || *păcorniță* „boîte à cambouis“; † *păcornice(a)r* (Doc. Acad. 96) „fabricant de boîtes à cambouis“.

Impr.: bulg. *пакуря* „Bergtheer“.

1301. **PĂCURAR**, sb. m. „berger, pătre“ || ir. *pecurâr*; megl. *picurar*; ar. *picurar* „berger“; zool. „alouette“.

Lat. *PECORARIUS, -UM*.

Friul. *piorar*; it. *pecoraio*; galiț. *pe-gueiro*, port. *pegureiro*.

Der.: dim. *păcurărel* (Marian, Im-

morm. 109; WgJb. III, 324; Bota, Pov. 46; Hodoș, P. pop. II, 62), *păcurăraș* (Iarnik-Bârseanul, Doine 410; Tiktin); ar. *picurărūș* || trans.bucov. *păcurăriță* (Molnar, Sprachl. 105; Lex. Bud.; Marian, Immorm. 504), ar. *picurăroaie*, *picuroaână* (Dalametra) „bergère“ || bucov. *păcurărie* (Marian, Ins. 41), megl. *picurărloș* și *picurloș*, ar. *picurlichiiă* (Dalametra) „état de berger“ || *păcurăresc* (An. Car.; Lex. Bud.; Doine, 62; Reteganul, Pov. I, 17; III, 58; Trand. 145), megl. *picurăresc*, ar. *picurărescu*, *picurescu* (Dalametra) „de berger, pastoral“; trans. *păcurărește* (Lex. Bud.), megl. *picurărești* „à la manière des bergers“ || *păcurări* (Lex. Bud.) „exercer l'état de berger“.

Impr.: ung. *pakulár* (Szinyeyi, II, 61).

PĂDUCEL, v. *păduche*.

1302. **PĂDUCE**, sb. m. „pou“ || ir. *peducl'u*; megl. *piducl'u*; ar. *piducl'u*, *biducl'u*.

Lat. *PEDŪCŪLUS*, -UM; *b* în loc de *p* din forma ar. *biducl'u* s'a transmis din derivatul verbal *mbiducl'are*, unde grupul *mp* a trecut la *mb* ca și în alte cazuri.

Vegl. *pedoklo*; rtr. *pluogl*; it. *pidocchio*; sard log. *piogu*; fr. *pou*; prov. *pezolh*; cat. *poll*; sp. *piojo*; port. *piolho*.

Der.: dim. *păduchel* (Marian, Ins. 466; Tiktin; sp. *piojillo*); *păduchiaș* (Lex. Bud.; Marian, Ins. 466; Tiktin); ar. *piducl'uș* || col.băn. *păduchiământă*, ar. *biducl'ami* (Dalametra; cat. *pollam*); *păducherie* (Marian, Ins. 468; it. *pidocchieria*; fr. *pouillerie*; cat. *polleria*; sp. *piojeria*; port. *piolharia*) || *păducheriță* (Marian, Ins. 468), *păduchelniță* (Lex. Bud.) „(femme) pouilleuse“, bot. „*lepidium ruderalis*; *tribulus terrestris*“.

1303. **Păduchios**, adj. „pouilleux“ || megl. *piducl'os*; ar. *piducl'os*, *biducl'os* || < *PEDŪCŪLOSUS*, -A, -UM || rtr. *pluglius*; it. *pidocchioso*; sard log. *piogosu*; fr. *pouilleux*; prov. *pezolhos*; sp. *piojoso*; port. *piolhoso* || *păduchioșie* (Marian, Ins. 468; Cihac) „maladie pédiculaire“.

1304. **Păduchia**, vb. „chercher et ôter les poux“ || ar. *biducl'ari* (Dalametra) || < *PEDŪCŪLARE (= *PEDICULARE*) || ven. *peokjar*; fr. *pouiller* (comp. it. *spidocchiare*; fr. *épouiller*; sp. *despiojar*;

port. *espiolhar*) || *mbiducl'ari* (Dalametra) „chercher les poux“.

1305. **Păducel**, sb. m. „aubépine; sorte de maladie de la plante des pieds qui se manifeste par des démangeaisons“ || megl. *piduțel* „maladie des orteils ou de la plante des pieds“ || < *PEDŪCŪLLUS, -UM; pentru înțelesul de „aubépine“, comp. bellun. *peduđer*, Campobasso *spina pulče*, teram. Avelino, Cosenza, Bari *spina pulice*, Lecce *spina puče*, toate cu înțelesul de „aubépine“; fr. dial. H-te Marne *pouyou*, H-te Saône *pouyó*, Dijon *pouyi*, Besse *paë*, derivate din *peduculus*, și care înseamnă „aubépine“ (cf. Rolland, Flore pop. V, 156); nprov. *pesouiet*, *pesouietié*, *pesouio* „aubépine, nerprun“, din *pezou*, etc. „pou“ (cf. Rolland, ibid.); numele acesta i s'a dat probabil din pricina credinței pe care o are poporul că cine mănincă din fructele păducelului se umple de păduchi („à Rougemont, à Gray et dans beaucoup de localités de Franche-Comté, on appelle ainsi les chenilles des *pouillots*, parce qu'elles donnent des poux à ceux qui les mangent“, Beauquier, Faune et Flore pop. II, 33; „les enfants à la campagne mangent souvent de ce mauvais fruit; ils savent cependant que cela leur fait venir des poux“, Rolland, Flore pop. V, 159) || Piac. parm. *pioșell* „piaga fagedenica, cioe corrosiva, che viene ai cavalli, guidalesco“, bresc. *pioșei* „pedignone“ (comp. it. *pedicello* „insetto piccolo; malattia del cavallo alla corona del piede“; sard log. *peigeddu* „pedicello, insetto della rognă“) || *păducea* (Lex. Bud.) „baie d'aubépine“.

1306. **PĂDURE**, sb. f. „bois, forêt“ || ar. *pădure*.

Lat. *PADŪLEM*, atestat la Schuchardt, Vok. I, 29; III, 8 (= clas. *PALUS*, -ŪDEM „marais, étang“); înțelesul de „bois“, care se găsește și în alb., pare a se fi desvoltat din cauza vegetațiunii bălților, în spec. a papurei și trestiiilor celor dese care făceau din depărtare impresiunea unor păduri (comp. aceeași desvoltare de înțeles în dial. sirbesc *bloto* „Kot; Sumpfwald“ < vsl. *blato* „See, Sumpf“); celelalte limbi romanice au conservat înțelesul pri-

mitiv (comp. și sensul de „jardin“ al formelor nap. și rtr.).

Alb. *pül* „Wald“; tosc. *padule*, abruzz. *padunę*, nap. *padula* „orto“, Cerignola *padule*; sard. log. *paule*; vsp. vport. *paul* || comp. rtr. *palü(d)* „Sumpf; Baum- u. Obstgarten“; vfr. *palu*; prov. *palut* < PALUDEM.

Der.: dim. *pădurice*, ar. ~; *păduriță* (Cantemir, Ist. ier. 70; Gorovei, Cim. 339; Lex. Bud.); *pădurea* (Țiplea, P. pop. 114); ar. *pîdurică* (Dalamatra) || col. ar. *pîdurami* și *pîdurlichiă* (Dalamatra) || *pădurar* „forestier, garde-forêts“; *pădurărie* „économie forestière, état de forestier“ (Jipescu, Op. 105); † *pădurărit* „impôt sur les forêts payé par celui qui les exploitait“ || *pădurean* „qui habite les forêts; habitant d'une forêt“; *pădureancă* „habitante d'une forêt; nom donné à une vache“ (Frîncu-Candrea, Mț. apus. 50); „fée méchante des bois“ (Marian, Nașt. 129) || *păduroi* (Tocilescu, Mat. 549, 1575, 1576), *păduroaică* (Tocilescu, Mat. 563, 1575) „esprit des forêts, fée des bois“; băn. bot. *păduroñ* „melampyrum arvense“ || *pădureș*, ar. *pîduriș* (Dalamatra) „sylvestre, sauvage (en parl. des végétaux)“ || *pădurat* (Sbiera, Pov. 322; Gorovei, Cim. 350; port. *paulado*), *pădurit* „boisé“.

1307. **Păduros**, adj. „boisé, couvert de forêts“ < *PADŪLOSUS, -A, -UM (=PALUDOSUS) || tosc. *paduloso*.

1308. **PĂGÎN**, adj. sb. m. „païen, mécréant“ || megl. *păngon* „païen, souillé“; ar. *pingîn* „païen, mécréant, cruel; méchant“.

Lat. PAGANUS, -A, -UM „de la campagne: paysan, villageois“, care apare la Tertulian și la scriitorii de mai târziu și cu înțelesul de „païen, gentil“, singurul păstrat în limbile romanice.

Rtr. *pajaun*; it. *pagano*; fr. *païen*; prov. *pagan*; sp. *pagano*; port. *pagão* (comp. alb. *pəgəɾə* „unrein“ care din cauza conservării lui -g- intervocalic nu poate veni de-a dreptul din lat., ci trebuie mai curînd să fie împrumutat din rom.).

Der.: col. *păgînime* || † *păgînie* (Ivireanul, Did. 53; Lex. Bud.; Tiktin), ar. *pingîneață* „paganisme; mécréance, impiété“ || *păgînesc*, ar. *pingînesc*

„païen“; *păgînește* (Biblia, 1688, Lev. XX, 12; Letop. I, 105; Gaster; Lex. Bud.; Tiktin) „à la manière des païens, en païen“ || † *a se păgîni* „devenir païen“; *păgînescu-mă* „damnor“ (An. Car.); Olt. *pingăni* (de unde substantivul verbal, cu amestecul sufixului peiorativ -anie, *pinganie* „homme souillé, être immonde“), *pingări* „profaner, souiller“, de unde sb. verbal *pingară* (Tiktin; Șez. I, 204) „opprobre: souillure, être immonde“, megl. *păngăniri*, ar. *pingînire* „souiller, se souiller; devenir cruel, méchant“ (de unde probabil împr. alb. *pərgoñ* „beschmutze“; metatesat din **pəg[ɛ]roni*; pentru înțeles, comp. bulg. поганъ „împur, souillé, immonde“, поганецъ „païen“, поганъ „souiller, profaner“, sîrb. поган „unrein“, поганин „Heide“, поганити „verunreinigen“); † *pingăriciune* „profanation, souillure“ || ar. *pingînipsiri* (Dalamatra) „se souiller; devenir cruel“.

1309. **Păgînatate** (vr.), sb. f. „paganisme; mécréance, impiété“ || ar. *pingînatate* „mécréance; saleté“ || < PAGANITAS, -TATEM || vfr. *païeneté* || † *păgănătime* (Dosoței, Ps. vers 305), † *păgănăție* (Dosoței, Ps. vers. 69, 106; V. Sf. 166, ap. Wg Jb. V, 84) „paganisme; mécréance“ (de altfel amîndouă par să fie formațiuni ale lui Dosoței).

1310. **PAIE**, sb. f. pl. „paille“, de unde sg. **PAIU** „chaume, fêtu de paille“ || ir. *pâl'e*; megl. *pal'ă, pal'*; ar. *pal'e, pal'ü*. Lat. PALEA, -AM.

Vegl. *puolla*; rtr. it. *paglia*; sard. log. *paža*; fr. *paille*; prov. *palha*; cat. *pal·la*; sp. *paja*; port. *palha*.

Der.: dim. *păișor*, megl. *pal'ičic, pal'ičcă*; *păiuș* „petit fêtu de paille“, trans. „allumette“ (Viciu, Glos. 64; Pola *pağuzzo*, piem. *pajūs*; sp. *pajuz*; comp. it. *pagliuzza*); *păiuș* „petit fêtu de paille“, bot. „aira caespitosa; agrostis alba; stipa capillata; festuca ovina“; bot. *păiușcă* „festuca pseudovina“; bot. *păișită* „nardus stricta“ || *păiș* „paille, chaume“, bot. *păiș-dulce* „andropogon ischaemum“ || *păiște* (Costinescu; Petri) „pailler“ || *păios* „pailleux, monté en paille“ (it. *paglioso*; fr. *pailleux*; nprov. *paious*; sp. *pajoso*) || *păi* (Ionescu, Cal. 186) „glaner, ôter la paille battue (après le battage du blé)“.

1311. **PĂIOARĂ**, sb. f. „voile, crêpe; voile dont on recouvre la figure d'un mort“.

Lat. PALLIOLA, plur. din PALLIOLUM „petit manteau, capuchon“, devenit sg. f.; pentru înțeles comp. *pallium* „voile; drap mortuaire“.

Nprov. *paiolo* „sorte de filet à mailles étroites“.

1312. **PALMĂ**, sb. f. „paume de la main; empan; soufflet, gifle“ || ir. *pâme*; megl. *palmă* „paume, empan“; ar. *palmă* „paume“.

Lat. PALMA, -AM; pentru înțelesul de „empan“, comp. forma alb. precum și it. sp. port. *palm*, prov. cat. *palm* „empan“.

Alb. *pəlamə* (< *PLAMA; pentru metațesă, comp. mai jos forma sardă) „paume, empan, soufflet“; rtr. it. *palma*; sard *palma*, log. camp. *pramma*; fr. *paume*; prov. cat. sp. port. *palma*.

Der.: dim. *pălmuşoară*, megl. *pălmuşă* „paume“ || augm. *pălmoi* (Doine, 51) „soufflet“ || *pălmaş* „paysan pauvre qui, n'ayant pas de bœufs, travaille comme manœuvre“ || *pălmui* „souffleter, gifler“; *pălmuială* „souffletade, échange de gifles“ || *palmac* „huitième partie de l'empan“ e turc. *parmak* refăcut după *palmă* || megl. *ămpălmari* „saisir“.

1313. **PALTIN**, sb. m. „sycamore“ || megl. (la Nănte) *platân*; ar. *paltin*.

Lat. PLATANUS, -UM; metatesa se explică din formele derivate *plătinaş, etc. > *păltinaş* (sub influența fonetismului slav), de unde apoi *paltin*; terminațiunea *-in*, în loc de *-ân*, se datorește analogiei cu numele altor arbori, ca *frasin* și *carpin*.

Piem. *pjain*, Cuneo *pjon*, *pjajo*, nap. *kjatene*; fr. *plane* (comp. alb. *palie* „specie de platan“, Fialuer, 317).

Der.: dim. *păltinaş*; *păltinuş* (Marian, Nașt. 434); *păltior* „petit sycamore; ribes petraeum“; *păltinel* (Gorovei, Cim. 167; Sevastos, Cint. 89, 170; Șez. II, 8); bucov. *păltinele*, pl. „ribes rubrum“ || col. *păltiniş*.

1314. **PĂMÎNT**, sb. n. „terre“ — vr. băn. mold. *pomînt* (Prav. Gov. 24^v; WgJb. III, 180; Gr. n. I, 52⁺, 525); † la voc. *pemente* (Varlaam, Caz. I, 117), *peminte*

(Dosoŧtei, V. Sf. noemvrie 4, etc.), maram. pl. *peminte* (Țiplea, P. pop. 114); comp. și formele derivate de mai jos || ir. *pemint*; megl. *pimint*; ar. *pimintu*.

Lat. PAVĪMENTUM „aire en cailloutage et en terre ou mortier battus, plancher, pavé“; o din forma *pomînt* a rezultat din *ă* sub influența labialelor; formele începînd cu *pem-*, *pim-* sînt neexplicate.

It. *palmento* „Ort wo gekeltert oder gemahlen wird“; sard log. *pamentu* „pavimento“ (comp. log. *pamentile* „primo sternito dell'aja“).

Der.: dim. *pămîncior* (Lex. Bud.) || *pămîntos*, megl. *pimintos* „terreux“ || *pămîntesc*, † *pemintesc* (Dosoŧtei, Ps. vers. 355), † *pementesc* (Varlaam, Caz. I, 56^a, 127^b; Tiktin) „terrestre“; *pămîntește*, † *pementiaște* (Varlaam, Caz. I, 113^a) „à la manière terrestre“ || *pămîntean*, † *pemintean* (Dosoŧtei, V. Sf. noemvrie 25; Liturgh. Iași, 1715. 31), † *pementean* (Varlaam, Caz. I, 178^a; Iorga, Studii, VI, 261, 422) „terrestre, qui vit sur la terre; indigène, homme du pays“.

1315. **PANĂ**¹, sb. f. „plume; panache; feuille qui enveloppe l'épi du maïs; coin pour fendre le bois; cale (qu'on place sous un meuble, etc. pour le maintenir d'aplomb); chasse, chassoir, marteau de tonnelier; tranche de silure du côté de la queue; lardon, filet de lard pour piquer les viandes“ — băn. trans. *peană* || ir. *peņe* „plume“; megl. *peņă* „plume; aile; sorte de broderie“; ar. *peană* „plume; aile; cil“.

Lat. PINNA, -AM „plume; aile; créneau“; pentru înțelesul de „feuille qui enveloppe l'épi du maïs“, comp. sîrb. *перо* „Feder“ > *перушина* „Stengelblätter am Kukuruz“, bulg. rus. *непо* „plume; feuille de l'oignon ou de l'ail“, grec. *πτερόν* „plume; feuilles ou branches d'arbres“; pentru semnificațiunea de „coin pour fendre le bois“, comp. mai jos *pănură* și germ. *Feder* „plume; coin à fendre“; pentru celelalte sensuri, comp. formele romanice de mai jos.

Alb. *pəndə* (comp. *pinda e dictae sunt a pendendo, sed usus obtinuit, ut pinnae dicantur*, CGL. VII, 90); rtr.

it. *penna*, Lecce *pinna* „cil“; sard log. *pinna*; vfr. *penne*, fr. *panne* „graisse sous la peau du cochon; pièce de bois horizontale qui supporte les chevrons“; prov. *pena* „panne de porc“; cat. *penna*; sp. *peña*; port. *penna*.

Der.: dim. *peniță* „petite plume, plume pour écrire“, bot. „myriophyllum spicatum; stipa pennata“; *penișoară*; megl. *peniță* „petite plume“; trans. *penuță* (Lex. Bud.); †*penuș* „calamus scriptorius“ (An. Car.); băn. *pănuș* „péritoine“; *pănușă*, mai adesea pl. *pănuși* (Ionescu, Cal. 163), *penușe* (Viciu, Glos. 44,51) „feuilles qui enveloppent l'épi du maïs“.

1316. **Împăna**, vb. „garnir de plumes, emplumer, empanacher; larder, piquer“ — †*impena* (Lex. Mard.) < *IMPINNARE (cf. *pinnatus*) || it. *impenare*; sard log. *impinnare*; fr. *empenner*; prov. *empenar*; port. *empennar*.

1317. **Pănură**, sb. f. „serge, drap grossier, ordinaire“ || ar. *penură*, *pendură* „clou, coin pour fendre le bois“ || < *PĪNNŪLA*, -AM „petite plume, petite aile“; pentru înțelesul ar. comun și dialectelor it., comp. *pinnula auris*, *quod sit acuta: pinni antiqui acutum* (CGL. V, 576), *pinnatus* „qui a des pointes“, și înțelesurile „flèche; créneau“ pe care le mai avea *pinna* la scriitorii de mai tirziu, și pe care le regăsim în it. *penna* „Gipfel, äusserste Spitze eines Vorgebirges“, vfr. *penne* „éminence, hauteur, arrête, pointe, bout“, prov. *pena* „rocher; pignon“, sp. *peña* și port. *penha* „Felsen; Klippe“; în ce privește sensul de „drap ordinar“, comp. sp. *peña* „Schaffell mit der Wolle“, de unde derivatul *peñasco* „starkes, grobes Zeug“, vfr. *penne* „étoffe de laine, de coton ou de soie à longs poils imitant la peluche“ și prov. *pena* „fourrure“, toate derivate din *pinna*, din al cărui înțeles de „plume, duvet“ (comp. it. *penna* „duvet“) se va fi desvoltat de timpuriu acela de „flocon (de laine), bourre de laine“, de unde apoi „drap fabriqué avec de la bourre de laine, drap ordinar“ (comp. germ. *Flaus* „Wolloder Haarflocke; daraus gefertigtes Zeug“; pentru înțelesul de „fourrure“, comp. mgerm. *vöder* „Flaumfeder; flaumiges Pelzwerk“); pentru forma

ar. *pendură* (v. și formele romanice de mai jos) trebuie admis un prototip *pindula, care a existat probabil alături de *pinda* (v. *pană*) [Candrea].

Alb. *pennul*, *pendul* „Feder“; friul. *penule*, ven. triest. Pola, com. *penola* și vic. ver. *pendola* „bietta, conio“; vsp. *peñola* „plume“ || dim. ar. *penurică* (Dalametra) „petit clou“ || *pănurar* „fabricant ou marchand de serge“.

1318. **PANĂ**² (ar.), sb. f. „écouvillon; voile sur les yeux“ (Dalametra).

Lat. *PANNA, -AM < *PANNUS* „morceau d'étoffe“ (cf. Papahagi, Wg Jb. XII, 103).

Friul. *panę* „crema; lentiggine“; it. *panna* „crème“, ven. ver. bresc. *pane*, pl. „lentiggine“; vfr. *pane* „morceau, pièce“; nprov. *pano* „tache de rousseur“ (comp. sav. *pană* „écouvillon“).

Impr.: bulg. *пана* „écouvillon“.

1319. **PĂNĂTA** (vr.), vb. „peiner“ (Coresi, Ps. XXXVII, 7; LXVIII, 22; Prax. zač. 56) — *părăta* (Ps. Sch. XXXVII, 7; CLXII, 31; LXVIII, 21, unde e copiat greșit *пърнитаре*) — *Hațeg a să pănăta* (*bănăta*, Rev. cr.-lit. III, 163), *Pădureni a să bănăta* (I. Popovici, Rum. Dial. I, 125) „souffrir, se tourmenter, se lamenter“.

Lat. *POENĪTERE* „se repentir, regretter“, cu schimbare de conjugățiune (cf. Candrea, Noua rev. rom. IV, 23); forma cu *b* este influențată de *bănat*.

Der.: *panăt* (Rev. cr.-lit. III, 163) „souffrance, tourment“.

It. *pentirsi*; Vinzelles *penedre*, prov. *penedir* (comp. alb. *pəndohem* „beue“).

1320. **PĂNUCL'Ē** (ar.), sb. f. „peste“.

Lat. *PANŪC(U)LA*, -AM, atestat în CCL. II, 524; III, 296, 312; V, 645, unde e tradus prin *πανούκλα* care în ngr. însemnează „peste“, și prin *ἀπόστημα μηροῦ*, adică „abcès à la cuisse“, care înțeles se regăsește în tot nordul Italiei (= clas. *PANICULA* „panicule des végétaux; sorte de tumeur“).

Friul. *panole* „tumor“; cartoccio; bubbone, infiammazione delle glandule dell'anguinaia; it. *pannocchia* „Maiskolben; Büschel (der Hirse pflanze, des Buchweizens)“, triest. mant. cremon. bresc. mil. piac. parm. *panoča*

„bubbone“; sard camp. *pannuga* „pannocchia“; fr. dial. bress. Verdun, Autun *panouille*, poit. *penouille*, Montreux *penouille* „épi de maïs“; nprov. *panouio* „spathe de maïs“ (comp. *panoui* „épi de maïs, fane“); cat. *panolla* „Maiskolben“; vsp. *panoja*, vast. *panoya*, vgalit. *panocha* „Maisbüschel“.

PĂNURĂ, v. *pană*.

1321. **PAPĂ**, sb. f. „manger (expr. enf.), bouillie pour les enfants“ — mold. „œufs brouillés“ (Șez. VII, 117) || megl. *papu* „manger (pour les enfants)“; ar. *papă* „bouillie“.

Lat. *PAPPA*, -AM (cf. Heraeus, Arch. lat. Lex. XIII, 163).

Rtr. it. sard *pappa*; Grand' Combe *pepe*, val. *pape*; lion. *pape*; nprov. *papo*; cat. sp. port. *papa*.

1322. **Păpa**, vb. „manger (expr. enf.)“ || megl. *păpari* || < *PAPPARE* || it. sard *pappare*; vfr. *paper* „mâcher, avaler“; prov. cat. sp. port. *papar* || trans. *păpău* (Viciu, Glos. 44, 65) „glouton“ || *păpă-lapte* „nigaud“; *păpă-tot* „glouton“.

1323. **PAPURĂ**, sb. f. „massette, masse d'eau, canne de jonc“ — † *paporă* (Biblia, 1688, Isaia XIX, 6; XXXV, 7) || megl. *papră*.

Lat. *PAPŪRA, pl. devenit sg. f. din *PAPYRUM. pronunțat de timpuriu *PAPURUM (= clas. *PAPYRUS* „papyrus. roseau d'Égypte“); pentru înțeles, comp. „papyrus, *genus herbae, scirpus, id est juncus*“ (CGL. V, 509).

Comp. sard log. *pabiru* < *PAPYRUS* || abruzz. *pabbēle*; prov. cat. *pabil*; sp. *pábilo*; port. *pavio*, toate cu înțelesul de „mêche“ < *PAPYLUS sau *PAPILUS || abruzz. *papile* < *PAPĪLUM || nprov. *pabel*, *pavéu* < *PAPĪLLUS || norm. *pavej*, berr. *pavé* < *PAPERUS.

Der.: dim. bot. *păpurică* „butomus umbellatus“ || col. *păpuriste*; *păpurime* (Costinescu) || *papornită* „panier de jonc; boutelle clissée“ || *păpuri* (Tiktin) „clisser“

Impr.: bulg. панырь.

1324. **PAR**, sb. n. „pieu“ || megl. ar. *par*.

Lat. *PALUS*, -UM.

Rtr. *pel*; it. *palo*; sard *palu*; fr. *pieu*;

prov. cat. *pal*; sp. *palo*; port. *pao* (comp. alb. *paŕe*).

Der.: dim. *păruț* (Lex. Bud.); *păru-leț*, *părușor* și *părcior* (Tiktin); *păruș-teț* (Lex. Bud.); *păruștean* și *părucean* (Tiktin); *părugean* (Teodorescu, P. pop. 305; Tocilescu, Mat. 253); megl. *părêuc*, *părêoc*.

1325. **Împăra**, vb. „garnir de pieux, palissader; empaler“ || megl. *âmpărari*; ar. *ampărare* „frapper d'un coup de corne“ || < *İM-PALARE* [Densusianu, Rom. XXXIII, 70] || rtr. *împaler*; it. sard *impalare*; fr. *empaler*; nprov. *empalá*; cat. sp. *empalar*; port. *empar*.

1326. **PĂR**¹, sb. m. „poirier“ — **PARĂ**, sb. f. „poire“ || ir. *per*, *pere*; megl. *per*, *peră*; ar. *per* „poire, poirier“, pl. *peare* „poires“.

Lat. *PĪRUS*, -UM; *PĪRA*, pl. lui *PĪRUM* devenit sg. f. (atestat sub forma aceasta în CGL. VII, 91).

Vegl. *pajra*; rtr. *pair* „poire“, *paira* „poires“; it. *pero*, *pera*; sard log. *pira* „poire, poirier“; fr. *poire*; prov. cat. sp. port. *pera*.

Der.: dim. *perișoară* „petite poire; boulette de viande“; *perișor* „pirola secunda“; trans. *perușcă* (Viciu, Glos. 66) „pomme de terre“; megl. *peričcă* „petite poire“.

1327. **PĂR**², sb. n. „cheveu, poil“ || ir. megl. ar. *per*.

Lat. *PĪLUS*, -UM.

Vegl. *paji*; rtr. *pail*; it. *pelo*; sard log. *pilu*; fr. *poil*; prov. cat. *pel*; sp. *pelo*.

Der.: dim. *perișor*, pl. bot. „elymus crinitus“; *părușor* (Marian, Nunta, 301); maram. *păruț* (Țiplea, P. pop. 114; it. *peluzzo*); ar. *piruș*; megl. *pêrêuc* și *pêrcic* || *părui* „tirer par les cheveux, houspiller“; *păruială* „volée de coups, peignée“ || *răspăr* „contre-poil“.

1328. **Păros**, adj. „poilu, velu, chevelu“ || megl. ar. *piros* || < *PĪLOSUS*, -A, -UM || rtr. *plus*; it. *peloso*; sard log. *pilosu*; vfr. *peleus*; cat. prov. *pelos*; sp. *peloso*, (port. *nelloso*) || *împăroșa* (Tiktin) „couvrir de cheveux, laisser pousser ses cheveux“.

1329. **Depăra** (*dăpăra*), vb. „(s') arracher les cheveux; plumer“ (An. Car.;

Gaster; Molnar, Sprachl. 262; Marian, Leg. Maic. 122, 165, 182, 192, 195) || megl. *dipirari*; ar. *dipirare* „(s') arracher les cheveux, se lamenter, se désespérer“ || <DĒPĪLARE || vit. *dipelare* || megl. *dipirat* „désespéré“ || † *dăpărătură* „depilatio“ (An. Car.) || megl. *pruđipirari* „s'arracher les cheveux, s'effrayer“.

1330. **PĂRAȚ** (vr. băn.), sb. † „palais la de bouche“ (An. Car.; Ps. Sch. CXXXVI, 6, unde copistul a transcris greșit *pănaț*)—băn. „luette“.

Lat. PALATIUM „palais“, care a luat în lat. vulg. înțelesul lui PALATUM „palais de la bouche“.

Alb. *pəlas*; vegl. *paluoz*; it. *palazzo* și sard log. *palattu* „palais“; fr. *palais* (cu amîndouă înțelesurile); prov. *palatz* și port. *paço*, „palais“ || comp. ven. *palá*; sard camp. cat. *palau*; nprov. *palai*; prov. *paladar*, *paladel*; cat. sp. *paladar*; port. *padar*, toate cu înțelesul de „palais de la bouche“ || Dintr'un sg. *părat refăcut din pl. *părați* s'a format un dim. *părătuș* „luette“ (Candrea, Oaș. 51), devenit prin etimologie populară *impărătuș*, *apărătuș* (Marian, Leg. Maic. 330) și *pălătuș* (Cihac; Codrescu, Dicț. I, 535).

1331. **PĂREA**, vb. „paraître, sembler“: *a-i părea bine* „se réjouir“; *a-i părea rău* „regretter“ || ar. *păreare*.

Lat. PARĒRE.

(Vegl. *puor*); rtr. *parair*; it. *parere*; sard log. *párrere*; vfr. *paroir*; prov. *parer*; cat. *párer* || comp. fr. *paraître*; sp. port. *parecer* < PARESCĒRE.

Der.: *păreere* „avis, opinion; apparence; illusion“ (prov. cat. *parer* „opinion“) *părelnic* (Cihac; Tiktin) „apparent“ || *pare că*, contras în *parcă* „il paraît que, comme si“ || bucov. *impărea* (Marian, Ins. 48), ar. *ampăreare* „paraître, sembler“.

1332. **PĂRECHE** (*pereche*), sb. f. „paire, couple“ || megl. *păreclă*; ar. *p(ă)recl'e*.

Lat. *PARĪCŪLA, -AM < PAR.

Sard. camp. *pariga*; prov. *parelha*; cat. *parella*; sp. *pareja*; port. *parelha* || comp. dalm. (rag.) *paroclo* „paire“; rtr. *parajl*; it. *parecchio*; fr. *pareil*; prov. *parelh* „paire, couple“; cat. *parell*; sp. *parejo*; port. *parelho* < *PARĪCŪLUS, -A, -UM (it. *pariglia* „coppia di

cavalli simili“ nu vine din PARĪCŪLA, ci din PARILIA, pl. lui PARILIS, de unde derivă și sard log. *pariža*).

Der.: dim. trans. *părechiușe* (Reteganul, Bibl. pop. 50; Cihac) || *impărechia* (*imperechia*) „appareiller, accoupler; † diviser, semer la discorde“; ar. *mpăricl'are* „accoupler“ (cat. *emparellar*; sp. *emparejar*; port. *emparellhar*; comp. it. *parecchiare*; vfr. *pareiller*; prov. *parelhar*); † *impărechetură* (Varlaam, Caz. I, 191^b; II, 228^b) „discorde“ (sp. *emparejadura*; comp. prov. *parelhadura*) || *despărechia* (*desperechia*) „dépappareiller“ (friul. *disperek'a*; it. *disparecchiare*; fr. *dépappareiller*; prov. *desparelhar*; sp. *desparejar*; comp. it. *sparecchiare*).

1333. **PĂRESIMI** (*păresemi*), sb. f. pl. „carême“ || ar. *p(ă)reasini*.

Lat. QUADRAGĒSIMA, -AM, redus de timpuriu la *quaraesima.

Alb. *krešmε*; rtr. *quaraisma*; it. *quaresima*; fr. *carême*; prov. *caresma*; cat. *coresma*; sp. *cuaresma*; port. *quaresma*.

Der.: *miază-păresimi*, † *miază-păresime* (Letop. I, 233), *miezul-păresimilor* (Mangiucă, Cal. 1882, mart 3) „la mi-carême“, alterat în *miază-păresi* (Let. I, 233), *miază-părese* (Let. I, 469), *miezul-păresii* (Marian, Sărb. II, 211), *miezi-păresi* (Creangă, Scr. II, 27; Iorga, Doc. Call. 23), *miezul-păreții* (Marian, Sărb. II, 211; Voronca, Dat. cred. 348), *miezii-păreți* și *miezul-păreților* (Marian, Sărb. II, 211).

1334. **PĂRETE** (*perete*), sb. m. „paroi, mur, muraille“ || ir. *parete* (împrumutat poate din it.).

Lat. PARIES, -IETEM, contras de timpuriu în PARĒTEM (atestat în CIL. VI, 3714; cf. Schuchardt, Vok. I, 106).

Rtr. *paraid*; it. *parete*; fr. *paroi*; prov. cat. *paret*; sp. *pared*; port. *paredede* || *păretar* † „tapis pour le mur“ (Let. I, 436; Iorga, Studii, VII, 191), „planche destinée à protéger le mur“ (Frincu-Candrea, Mț. apus. 104; comp. *parietarius* „de mur, de muraille“; it. *paretaio*; nprov. *paredaire*; port. *paredeiro*).

1335. **PĂRINC**, sb. „millet“—*parinc* (Lex. Bud.; Polizu): *părinne* (An. Car.);

păring (Cantemir, Hron.; Let. II, 248; Tiktin; WgJb. IX, 228); *păring* (Tiktin; WgJb. ibid.); *păringă* (Tiktin); *păringă* (WgJb. ibid.).

Lat. PANĪCUM, de unde *pānic > *pāninc* > *pārine* (comp. *cărunt, mărunt*); înlocuirea lui *-nc* cu *-ng* e neexplăcată; de asemenea e anormală prezența lui *-î* în unele forme.

Friul. *pani*; it. *panico* || comp. ven. Pola *panizzo*, triest. *paniz*. mant. parm. piem. *panis*; prov. *panitz*; cat. *panis*; sp. *panizo*; port. *paínço* < PANĪCIUM.

1336. **Păinichiu** (vr.), sb. „millet“ (Cuv. d. bătr. I, 296, dintr'un glosar slavoromîn, unde traduce greșit slav. пыро, adică „blé“) < PANĪCULUS, -UM, atestat cu înțelesul de „touffe de roseau“ (comp. *panicula* „panicule des végétaux“); forma *păinichiu* în loc de *pānichiu, dacă cumva nu e o greșeală de transcriere, se explică prin influența lui *pîine* || piem. vfr. *panil*.

1337. **PĂRÎNGĂ**, sb. f. „perche servant à porter un fardeau“ (Biblia 1688, Exod. XXX, 4, 5; 1 Chr. XV, 55; Paralipom. II, 5; Ionescu, Cal. 122; Conv. lit. XX, 1014; Viciu, Glos. 65; Candrea, Oaș 51; Lupașcu, Med. bab. 23).

Lat. *PHALANGA < gr. φαλαγγη.

Alb. *plangε*.

1338. **PĂRINTE**, sb. m. „père (employé aussi en parlant d'un prêtre)“; pl. *părinți* „parents (le père et la mère)“ || ar. *p(ă)rinte*, pl. *părinți*.

Lat. PARENIS, -ENTEM.

Alb. *print*, pl. *p(ε)rindε-tε* „parents“; rtr. *paraint*; it. sard *parente*; fr. *parent*; prov. *paren*; cat. *parent*; sp. *parente*; port. *parente*.

Der.: dim. *părințel*; pl. *părinciori* (Marian, Immorm. 580; Burada, Căl. Dobr. 93; Teodorescu, P. pop. 82; Tiktin) || *părintesc, părintesc*, ar. *pîrindescu* (Dalamestra) „paternel, patrimonial“; *părintește, părințește* (Tiktin), ar. *părinteaște* „paternellement“ || ar. pl. *stripirințilți* (Dalamestra) „les ancêtres“.

1339. **PARTE**, sb. f. „partie, part, portion; côté, direction; endroit; parage; partie; sort, chance; sexe“—băn. *par-*

tse „dot“ || ir. *pârăt*, megl. *parti* și ar. *parte* „partie, part; côté“.

Lat. PARS, PARTEM; în expresiunea *parte... parte* „en partie... en partie“ (it. sp. *parte... parte*) nu credem că s'a păstrat adv. PARTIM... PARTIM (cf. Meyer-Lübke, Rom. Gramm. III, § 221), ci mai curînd construcțiunea PARTE... PARTE, pe care o întîlnim deseori la scriitori (comp. *poma solent, quae candida parte, parte rubent*, Ovid; *melichloros est geminus, parte flavus, parte melleus*, Pliniu).

Rtr. *part*; it. sard *parte*; fr. prov. cat. *part*; sp. port. *parte*.

Der.: dim. *părțicea* (it. *particella*; sp. *partecilla*); *părțicică* (sp. *partecica*); megl. *partiță*; ar. *părțică* || *părtaș* „celui qui prend part, participant, associé“; † *părtașie* (Prav. Mat. Bas. col. Buj. 98, 191; Ivireanul, Did. 36; Tiktin) „participation“; *impărtași* „participer; communiquer, faire part; comunier“; *impărtașenie* „communion; derniers sacrements“ || † *partnic* (Dosoftei, Ps. vers. 414, 505; An. Car.; Gaster; Tiktin) „participant“; † *părtnicesc* (Cantemir, Hron.) „particulier, privé“ || *părțini* „être partial“ || *neparte* (Ispirescu, Leg. 197) „malchance“.

Impr.: rut. *partъ* „Teil, Geschick, Los, Glück, Seite > партика „Wohlhaben, Glück“; ung. *pártás* (Szinyeyi, II, 87).

1340. **Părcea** (vr. dial.), sb. f. „parcelle, petit morceau“ (Burada, Căl. Dobr. 63; Tiktin) < *PARTICĒLLA, -AM < PARTICULA, redus de timpuriu la *particella > *parcella (comp. *muncel*); forma *părțicea* e un derivat rom. din *parte* (tot formațiuni tirzii sint it. *particella*, sp. *partecilla*) || prov. *parcela*; fr. *parcelle*; port. *parcella*.

1341. **Departe**, adv. „loin“ || megl. *diparti*; ar. *diparti* || < DE PARTE; înțelesul primitiv a trebuit să fie „à part, de côté, à l'écart“, păstrat în port., de unde apoi ușor s'a desvoltat înțelesul de „loin“ || rtr. *davart* „de, sur. au sujet de“; port. *de parte* „à part, de côté, à l'écart“ (comp. it. *daparte*, vfr. *d'appart* „à part“) || dim. *depărțior*; *depărțior* (Tocilescu, Mat. 790, 844); *depărțisor* și *depărțuț* (Lex. Bud.) || megl. *dipartos*. ar. *dipirtos* (Dalamestra) „éloigné, loin“ || *depărta* „éloigner“, megl. *dipărțizari*, ar. *dipărțare*

„s'eloigner“ (format ca și *înainta* < *înainte*; comp. it. *dipartirsi* „s'eloigner“; vfr. *departir* „mettre à part; faire partir“); *depărtare*, ar. *dipărtare* „éloignement, distance“; *depărtat* „éloigné, lointain“ || *îndepărta*, megl. *ândipărtizari* „éloigner“.

1342. **Năparte** (ar.), adv. „au-delà, de l'autre côté“ || megl. *năparti* || < ÎN HAC PARTE; pentru formațiune, comp. alb. *mb' at' an* „jenseits“ < *mb* „en, dans“ + *atá* „celle-là“ + *an* „côté“ || ar. *anăparte* (Weigand, Olymp. 83), *nănăparti* (Dalamestra) „de côté, d'un autre côté“ au fost poate influențate de alb. *an* „côté“, *ndan* „à côté“.

1343. **Împărți**, vb. „partager, répartir, distribuer“ || megl. *ampărțori*; ar. *mpărțire* || < ÎMPARTIRE || vfr. *empartir* || *împărțire* „partage“ || *împărțitură* (Psaltire 1651, predosl.; Cătană, Pov. II, 57), megl. *âmpărțitură*, ar. *mpărțitură* „division, partage, distribution“ || *împărțea*, trans. *împărțea* (Lex. Bud.), trans. Mehed. *împărțanie* (Lex. Bud.) „partage, distribution“.

1344. **Despărți**, vb. „diviser, séparer; divorcer; țécarter“ — ț *spărți* (Ps. Sch. XXI, 20) „écarter“ || ir. *respărți*, cu schimbare de prefix; megl. *dispărțori*; ar. *dispărțire* || < DISPARTIRE (CGL. II, 272 = clas. DISPERTIRE) || it. *dispartire*, *spartire*; fr. *départir*; prov. cat. sp. *despartir*; port. *despartir*, *espartir* || *despărțitură*, megl. *dispărțitură*, ar. *dispărțitură* (Dalamestra) „division; séparation“ (vit. *spartitura*) || ț *despărțea*, *despărțenie*, ț *despărțanie* (Gaster; Barac, Hal. VII, 190; Lex. Bud.) „divorce“.

1345. **PAS**, sb. m. „pas“ — trans. *paș*.

Lat. PASSUS, -UM; *paș* e refăcut din pl. *pași*.

Alb. *paș* „Klafter“; rtr. *pass*; it. *passo*; sard. *passu*; fr. prov. cat. *pas*; sp. *passo*; port. *passo*.

Der.: *păși* „marcher, faire des pas“; ț *pășitură* (Letop. II, 97; Molnar, Sprachl. 97; An. Car.; Tocilescu, Mat. 301; Cihac) „pas, marche“; trans. *despăși* (Marian, Nașt. 337; Viciu, Glos. 40) „repasser par-dessus quelqu'un (afin de lui éviter un malheur, suivant une superstition populaire)“.

1346. **Păsa**¹, vb. ț „aller“, din care s'a păstrat astăzi numai forma de imperativ *pasă*, *pas'* în locuțiunile *pas(ă) de . . .*, *pas(ă)să . . .* „essaie un peu de . . .“; va donc (faire) și tu peux . . .“; *pasă-mi-te* „c'est que“ — trans. Oaș *păș* (WgJb. VI, 36, 79; Candrea, Oaș. 51) „va“, refăcut din *pasă* sub influența lui *a păși* || ir. *păs!* „va!“ || < PASSARE || rtr. *passer*; it. sard. *passare*; fr. *passer*; prov. *pasar*; cat. *passar*; sp. *pasar*; port. *passar*.

1347. **PĂSA**², vb. „ț peser, être pesant“ (Ps. Sch. și Coresi. Ps. XXI, 4; XXXVII, 5; Iorga, Studii, XII, 112), astăzi numai ca vb. impers. *îmi pasă* „il m'importe, je me soucie de . . .“.

Lat. PENSARE „peser“, înțelesul actual al verbului impersonal îl regăsim în mare parte și în celelalte limbi romanice.

Alb. tosk. *pəšoŋ* „wäge“, gheg. *məšoŋ* „falle beschwerlich; senke mich (von der Wage)“; (vegl. *peșuare*); rtr. *pser*; it. *pesare*, ven. *pesar* „rincre-scere, dispiacere“; fr. *peser*, vfr. „être désagréable, causer du chagrin, de l'inquiétude“; prov. *pezar* „peser; déplaire, chagriner“; cat. sp. *pesar* „wägen; bekümmern, leid tun“; port. *pesar* „wägen; Sorge machen“.

Der.: *nepăsare* „insouciance, indifférence, impassibilité“; *nepăsător* „indifférent, impassible“.

1348. **Păs**, sb. n. „souci, peine, doléance“ < PENSUM „poids“; în rominește s'a păstrat numai înțelesul figurat „ce qui oppresse, gêne, fatigue, le malaise comparé à une sorte de poids“ || rtr. *pais*; it. *peso*; sard. *pesu* (comp. *esser de pesu* „esser di pena“); fr. *poids*; prov. cat. *pes*; sp. port. *peso* (comp. alb. *peș* „peso, sasso“; vfr. *poise*).

1349. **Apăsa**, vb. „appuyer, peser, presser, opprimer“ < *APENSARE || vfr. *apeser* „rendre pesant, faire peser, peser, être lourd, écraser“, lion. *apezó* „appuyer fortement“, sav. *apesá* „sou-peser, soulever“; prov. *apesar* „réfléchir“ || *apăsător* „qui appuie; oppresseur“ (comp. nap. *pesature*); *apăsătură* „pression, oppression“ (comp. rtr. *psadiura*; it. *pesatura*; vfr. *pois-ure*; prov. *pezadura*).

1350. **PASĂRE**, sb. f. „oiseau; membre génital du mouton, du bœuf, du cheval“—trans. băn. Oaș „moineau“; băn. „emberiza citrinella“ (Marian, Ornit. I, 380); pl. *pasări* „volaille“ || ir. *păsăre*.

Lat. *PASSAR*, -EM (App. Probi, 163, alături de care a circulat probabil în latina vulgară și clas. *PASSER*) „moineau, passereau“; pentru înțelesul de „membre génital“, comp. it. *uccello*, sic. *ačeddu* „oiseau; membre viril“, slov. *tiček* „petit oiseau, membre génital“, germ. dial. (Viena) *Vogel* „membre génital“.

Friul. *passare*; it. *passero*, Subiaco *passaru*, ven. mant. bol. *passara*, bresc. *pasera*, sic. *passaru*; sard vcamp. *passaris*; vfr. norm. berr. *passee*, Anjou *païsse*; prov. *paser(a)*; cat. *passara*; sp. *pajaro* și port. *passaro* „oiseau“ (comp. sp. *pajaros* „volaille“).

Der.: dim. *păsărea* (sp. *pajarilla*; comp. fr. *passereau*; cat. *passarell*); *păsărică* (sp. *pajarica*); *păsăruie* (Cuv. d. bătr. I, 390), *păserue* (Lex. Mard.); *păsăruică*; *păsărioară* (Marian, Ornit. I, 409); † *păsăriță* (Cantemir, Ist. ier. 114); † *păsăruță* (ibid. 146) || augm. *păsăroi* „grand oiseau“, trans. băn. „passereau“ || col. *păsăret*; *păsărime* (Delavrancea, Sult. 17), *păserime* (Lex. Mard.); băn. *păsăramă* || *păsărar* „oiseleur; astur nîsus“ (Marian, Ornit. I, 126; sp. *pajarero*; port. *passareiro*) || *păsăresc* „d'oiseau“; *păsărește* „comme les oiseaux“.

PĂSAT, v. *pisa*.

PĂȘI, v. *pas*.

1351. **PĂSTAIE**, sb. f. „gousse, cosse (de haricot, de fêve, de pois, etc.)“—trans. *postaie* (Lex. Bud.) ; mold. *păstare* (Dosoftei, V. Sf. 18 fevr.; Stamati, Wb. 341, 429; Ionescu, Cal. bun. gosp. 212, 213; Pamfile, Agr. 184) || ar. *pistal'e* || < *PĪSTALIA < *PĪSTARE* „pîler, broyer“ (păstrat în mai toate limbele romani-ce); înțelesul de „cosse“ se explică din faptul că păstăile de fasole, mazăre, etc., după ce au fost lăsate să se usuce, se golesc de boabele lor și se îmblătesc sau se bat cu furca (cf. descrierea amănunțită la Columella, II, 10); de fapt numele de *păstaie* trebuie să fi

fost la început colectiv, aplicîndu-se tuturor plantelor păstăioase, de unde apoi se va fi zis o *păstaie* în loc de „o legumă păstăioasă“, și în cele din urmă s'a ajuns la înțelesul actual de „învelișul legumei păstăioase“; tot în legătură cu baterea legumelor păstăioase pentru a scoate din ele boabele, comp. bulg. *лупажъ* „schlagen, klopfen“ > *лупешка* „Schale“, slov. *lupati* „schlagen“ > *lup, lupina* „Schale“, rut. *лупити* „derb schlagen, stossen“ > *лупа* „Schale, Hülse“; în ce privește forma, constatăm trecerea normală a lui -î- aton la *e*, devenit în dacorom. *ă* sub influența labialei, iar în ar. trecut la *i* ca aton; forma *păstare* poate reprezenta un sg. *PĪSTALEM, sau a rezultat printr'o schimbare de sufix (comp. *vinătare* și *vinătaie*); pentru trecerea lui *pă-* la *po-* în forma *postaie*, cf. *porumb* || alb. scut. *pištaje, bištaje* „baccello di legumi“ || dim. *păstăioară* (Tocilescu, Mat. 252); *păstăiuță* (Pamfile, Agric. 184); băn. *postaică* (An. Car.); *păstăios*, mold. *păstăros* (Stamati, Wb. 426, 624) „qui a des gousses, légumineux“.

Impr.: rut. *пастая* „lunaria rediviva“.

1352. **PAȘTE**¹ (*Paști*), sb. f. pl. „Pâques“ || ir. *Păște*; megl. *Paști, Paștu*; ar. *Paști, Paște*.

Lat. *PASCHAE*, pl. din *PASCHA*.

Alb. *paškë*; rtr. it. *pasqua*; sard log. *paska*; fr. *pâque(s)*; prov. *pasca(s)*; cat. *pasca* (*pasques* „Noël“); sp. *pascua*; port. *paseoa* < *PASCHA*, aceste două din urmă influențate de *pascuum*.

1353. **PAȘTE**², vb. „paître, faire paître“ || ir. *păște*; megl. *paștiri*; ar. *pășteare*.

Lat. *PASCERE*.

Vegl. *puoskro*; friul. *pasi*; it. *pas-cere*; sard log. *paskere*; fr. *paître*; prov. *paiser*; cat. *peixer*; sp. *pacer*; port. *pacser*.

Der.: *păscut*, † *păsentă* (Ps. Sch. LXXVIII, 13; XCIX, 3; Coresi, Ps. LXXVIII 13) „action de faire paître, pacage“ || † *păscător* (Biblia 1688. Iov. I, 3; XLII, 12) „qui paît“; vr. bucov. *păscătoare* (Biblia 1688, Imp. XXVIII, 24; Voronca, Dat. cred. 210, 668; Gr. n. II, 30; Marian, Sărb. I, 41) „pacage, păturage“.

1354. **Pășune**, sb. f. „păturage“ || ir. *paštšure*; ar. *pășune* || < PASTIO, -ONEM || rtr. *paschun*; it. *pasciona*; fr. *paisson*; prov. *païson* || *pășuna* „faire paître“ (friul. *pasoná*; vfr. *païssonner*); *pășuneală* (Alecsandri, P. pop. 265) „pavage, păturage“.

1355. **Păstor**, sb. m. „pâtre, berger“ || ir. *păstor* || PASTORIUS, -UM, atestat numai ca adj. || comp. rtr. *pastur*; it. sard log. *pastore*; fr. *pasteur*, *pâtre*; prov. *pastor*, *pastre*; port. *pastor* || dim. *păstorel* „petit berger“, zool. „motacilla flava“ (Marian, Ornit. I, 328; fr. *pastoureau*; prov. *pastorel*) || *păștorită* „bergère“, zool. „motacilla flava“ (Marian, ibid.) || *păștorie* „état de berger; fonction pastorale“ || *păștoresc* „de pătre, pastoral“; *păștoarește* „à la manière des bergers“ || † *păștoricesc* (Iorga, Studii, XII, 290; Doc. Callim. I, 428) „pastoral“ || *păștori* „faire paître, exercer l'état de berger; exercer une fonction pastorale“; *păștorit* „état de berger, métier de celui qui fait paître les troupeaux“ || Impr.: ung. *pásztorit*, *pásztorol* (Szinyei, II, 94).

PAȘUNE, v. paște².

1356. **PAT**, sb. n. „lit; crosse (de fusil)“ || ir. *pât* „lit; litière“; megl. *pat* „lit en bois“; ar. *pat* „lit; banc, banquette; étage; pièce de la maison où l'on travaille“.

Lat. *PATTUS, -UM < gr. πάτος „pas; chemin battu“, cu aceeași trecere a lui -t- la -rr- după vocala accentuată ca în *buttis < βούτις, *puttina < ποτινή, *plattus < πλατός, *plattia < πλατεια, *cottulus < κότυλος, etc.; din înțelesul primitiv de „chemin battu“ s'a desvoltat apoi acela de „terre battue, aire, plancher—fondement, fond“ (comp. mai jos înțelesul cuvîntului nap. și ngr. πάτος „fondement, fond“ > sîrb. πατος „plancher“; numirea de *pat*, cu înțelesul acesta din urmă, adică podeala, pămîntul bătătorit care servia de culcuș popoarelor cu cultură primitivă, s'a dat apoi, treptat cu ridicarea nivelului cultural, oričarei ridicături orizontale dela pămînt (la Aromîni laviței; în ven. și friul. pragului, treptei de jos a scării, estradei dinaintea altarului, etc.), apoi,

tot mai sus, podului casei (înțeles păstrat la Ruteni, cari au împrumutat cuvîntul патъ dela Romîni), catului de sus (păstrat în arom., în ngr. πατος și alb. *pat*; comp. încă, pentru întreaga evoluțiune a înțelesului, sp. *piso* „Erdboden worauf man tritt; Fussboden; Stockwerk in einem Hause; erhöhter Platz in einem Zimmer“). Înțelesul actual de „lit“ (pe care-l are și bulg. патъ împrumutat dela Romîni) datează abia de atunci de cînd această înălțătură, construită din scinduri, a devenit o adevărată mobilă destinată anume pentru culcare; din momentul acesta, cuvîntul *pat*, venind în concurență cu *strat*, îl înlocuește pe acesta din urmă încetul cu încetul, restrîngîndu-i înțelesul la „așternutul, culcușul animalelor“ (comp. *stratul porcilor*), de unde apoi „așternut de pămînt sau de orice altă materie, pătură“ [Candrea].

Alb. *pat*, *patε* „étage“; friul. *patt* „pianerottolo, ripiano; predella, scaglione“; vit. *patto* „letime“ (cf. înțelesul ir.), ven. triest. Pola *pato* „soglia della porta; pianerottolo; predella“, bresc. *pat* „pianerottolo“, nap. *patε* „suolo, strato, solajo“.

Der.: dim. *pătîșor*; *pātuș*; *pătucel* (Viciu, Glos. 65; Tiktin), *pătcel* (Tocilescu, Mat. 974, 988; WgJb. IV, 330; Tiktin), *păcel* (Molnar, Sprachl. 106; Viciu, ibid.); *pātușel* (Lex. Bud.); *pătucean*, † *păticean* (Biblia 1688, Luca V, 19), † *pătcean* (Tiktin).

Impr.: bulg. патъ „lit“; rut. патъ „Dachboden“.

1357. **PATĂ**, sb. f. „tache“ || megl. *peșă*, pl.

Lat. *PITTA < gr. πίττα „smoală“; din înțelesul acesta primitiv trebuie să se fi desvoltat încă în gr. sensul de „strat de smoală“, de unde apoi „strat dintr'o materie oare-care (de unsoare, etc.)—pată“; din înțelesul de „strat“ s'a desvoltat de altă parte acela de „pătură de aluat—turtă“. păstrat în ngr. πίττα „pâté, galette“; toate aceste înțelesuri trebuie să le fi avut și lat. vulg. *pitta, și dim. acestuia *pittula (v. *pătură*), după cum probează formele romanice corespunzătoare [Candrea Conv. lit. XXXVIII, 874].

Alb. *pete* „Metallplatte, Goldblätchen: Blatt eines Blätterkuchens; platter Hochzeitskuchen“; rtr. *petta* „dünner, flacher Brotkuchen“, friul. *pete* „treccia avvoltolata e stretta, in rotella all' occipite“; ven. mant. *pete* „treccia“, Valtelini *pete* „zacchera“. sic. *pitta* „maglia nell' occhio“; Bormio *pete* „strato“; lor. *pette* „chiffon“; port. *pete* „tache à l'œil du cheval“.

Der.: dim. *petiță* || *păta* „tacher“ (alb. *petoñ* „dare la forma di sfogliata“).

1358. **Pătură**, sb. f., „couche; couverture (de laine)“; băn. „pâte feuilletée“ (Viciu. Glos. 66) || ar. *petur* „pâte feuilletée“ || < *PITTŪLA, -AM < *PITTA || alb. *petul* „frittella“; friul. *petul(e)* „cencio“: mil. *petola* „tovaglia; lembo di camicia“, Castro dei Volsci *pettela* „lembo di camicia“, abruzz. *pettele* „sfoglia, falda sottilissima di pasta; falda di lana; lembo di camicia“, Campobasso *pettula* „lembo di camicia“, nap. *pettele* „pasta distesa dal materello, sfoglia“, molfett. *pettele* „pasta frita, frittella, gherone, falda“ || augm. ar. *pituroane* „gâteau feuilleté“ || *păturos* (Lex. Bud.) „disposé en couches; feuilleté“ || *pături* „plier; empiler“ || *impături* „plier“, *impătura* „plier; faire ses bagages“, ar. *mpiturare* „étendre la pâte“ (friul. *impetolâ* „avviluppare“; vic. *impetolar* „impaniare“; comp alb. *petuloñ* „dare ad una cosa la forma di frittella“) || *despătura* (Lex. Bud.) „déplier“, ar. *dispiturare* „s'effeuiller (en parl. d'un gâteau, etc.)“

Impr.: ngr. *πέτορον* „Blatt eines Kuchens“ (Murnu, Lehnw. 38); bulg. *петра* „lame, feuille, feuille de levain“ > dim. *петурка*.

1359. **PĂȚI**, vb. „pâtir, endurer, avoir des mécomptes“ || megl. *pățori*; ar. *pățire*.

Lat. *PATIRE* (= clas. *PATI*, Densusianu, Hist. l. roum. I, 147).

Alb. *p:soñ*; it. *patire*; vsp. *padir*; comp. sp. port. *padecer*.

Der.: *pățit* „(homme) qui a éprouvé des revers, qui a l'expérience de la vie“; *pățita* „expérience“; †*pățitură* (An. Car.) „passio“, ar. *pățitură* „mésaventure“ || *pățanie, pățenie, pățitanie,*

pataranie, pățeală „mésaventure, déconvenue, mécompte“.

Impr.: rut. *патити* „unangenehmes erleben, erdulden: arge Streiche spielen“.

1360. **PĂTLAGINĂ**, sb. f. „plantain“ —băn. *potlazină, plotazină, poclazină, poclajniță*; băn. olt. trans. *plătagină* (Lex. Bud.; WgJb. III, 324; Șez. IV, 25; Viciu, Glos. 68). Oaș *plătanger, plătangen, plătangină*, trans. *părlangină* (Frincu-Candrea, Mț. apus. 128); Prahova *părlagină*.

Lat. *PLANTAGO*, -GĪNEM, devenit de timpuriu, prin pierderea nasalei în pozițiune atonă (comp. *cufund, cuprind*, etc.), *plătagine, de unde *plătagină*, refăcut din pl. *plătagini*; metaresa produsă în formele *pătlagină, potlazină*, etc. trebuie să-și aibă originea în vre-o etimologie populară; în forma *poclazină*, rezultată din *potlazină*, s'a produs cunoscuta trecere a grupului *-tl-* la *-cl-*; în formele din Oaș, *plătangină*, etc. s'a propaginat în silaba tonică *-n-* din silaba următoare întocmai ca în *funingine, pecingine*, etc.; *părlagină* și *părlangină* (cu *n* propaginat) au rezultat din *pătlagină* poate printr'o etimologie populară; în *poclajniță* constatăm sufixul slav *-niță* care s'a substituit finalei *-zină* din *poclazină* (cf. Candrea, Conv. lit. XXXIX, 1135).

Friul. *plantan*; it. *piantaggine*; fr. *plantain*; prov. *plantage*; sp. *llanten*; port. *chantagem*.

1361. **PATRU**, num. „quatre“ || ir. *pătru*; megl. ar. *patru*.

Lat. *QUATTUOR*, devenit de timpuriu *quattro.

Alb. *katre*; vegl. *kuatro*: rtr. *quatter*; it. *quattro*; sard log. *batturu*: fr. prov. cat. *quatre*; sp. *cuatro*; port. *quatro*.

Der.: (al) *patrule(a)*, † *patrul*, (a) *patra*, ir. *patrele*, megl. *patruli*, ar. *paturlu* „quatrième“ || *pățime* „quart“ || *patrusprezece, paisprezece*, ar. *patrusprădzate, pasprădzate, pasprațe* „quatorze“; (al) *patrusprezecile(a)*, (paispr-), (a) *patrusprezecea (paispr-)* „quatorzième“ || *patruzeci*, megl. *patruzot*, ar. *patrudzăți* „quarante“ (comp. ir. *patruvotzeți*); (al) *patruzecile(a)*, (a) *patruzecea*, ar. *patrudzăflu* „quaranti-

ème“ || *pătrar* (Cuv. d. bătr. I, 215; Iorga, Studii, VII, 235), adj. „âgé de quatre ans“, sb. m. „cheval de quatre ans“, dim. *pătrărel* (Alecsandri, P. pop. 79) || *impătri* „quadrupler“; *impătrit* „quadrupe“ || ar. *ampătur(l)are* „courir à bride abattue (en parl. des chevaux), aller le grand galop“ || *pătrat* „carré“, de formațiune recentă, după *quadratus*.

1362. **PĂTRUNDE**, vb. „pénétrer“ — vr. băn. pf. *pătrunș* || ar. *pitrundiri* (pf. *pitrunșu*, part. *pitruntu*).

Lat. PERTUNDĒRE, *-TU(N)SI, *TUN(DI)TUM (= clas. -TUDI, -TUSUM).

Sard log. *pertungere* (part. *pertuntu*), camp. *pertunșiri*.

Der.: *pătrunzător* „pénétrant“; † *pătrunsătură* (An. Car.) „pénétration“.

PĂTURĂ, v. pată.

1363. **PE** (*pre, pă*), prep. „sur; par; à; en; pour“ || ir. *pre*; megl. *pri*; ar. *pri, pir, pi*.

Lat. PER, devenit *pre*, de unde *pe*, prin disimilarea lui *r* mai întâi în casuri ca *pre ripă* > *pe ripă*, *pre rînd*, *pre cărare*, etc., de unde apoi forma *pe* s'a generalizat în toate casurile (cf. Candrea, Lés élém. lat. 48).

Alb. *pær*; rtr. it. sard log. *per*; fr. *par*; prov. cat. vsp. port. *per*.

Der.: *împreună* (v. *Un*); *pentru* (v. *Întru*); † *pēspre* (v. *Spre*); *precum* (v. *Cum*); *pretutindeni* (v. *Inde*); *prin* (v. *În*); *printre* (v. *Între*).

1364. **PECINGINE**, sb. f. „darte, herpes“ — † *pecingire* (Lex. Mard.).

Lat. PETĪGO, -GĪNEM; forma normală *pefigine a devenit *pecigine, prin asimilarea lui *ŧ-ĝ* > *č-ĝ*; prin propaginarea lui *-n-* din silaba finală a rezultat forma *pecingine* (comp. *funingine*).

Rovigno *pidein*; vit. *putigine*, Pirano *lipidin*, Gombitelli *pețiĝgena*, lucch. *pitiĝĝine*, abruzz. *putine*, nap. *pețineja*, molfett. *pețișeņe*, cal. *pitiĝina* || it. *impetigĝine*; sp. *empeine*; port. *empiguit* < IMPETĪGĪNEM.

Der.: † *pecingina* (Dosoftei, VSf. ian. 19, noemvr. 10) „devenir dartreux, se couvrir d'herpès“.

1365. **Pecinginos**, adj. „darteux“ < *PE-

TĪGĪNOSUS, -A, -UM (= IMPETĪGĪNOSUS), influențat în fonetism de *pecingine* || lucch. *pitiĝĝinoso* it. *impetigĝinoso*; sp. *empeinoso* < IMPETĪGĪNOSUS.

PENTRU, v. întru.

1366. **PEPENE**, sb. m. „melon, pastèque“, trans. „courge“ (Viciu, Glos. 66), Oaș *pepene riios* „concombre“ || ar. *peapine* „melon; concombre“.

Lat. PĒPO, *-PĪNEM (= clas. PĒPONEM; comp. PEPENUS CGL. III, 592); forma *pepene* în loc de *piepene nu e explicată.

Alb. *pjepær* || comp. tosc. *popone* < PĒPONEM; în sp. *pepino* „concombre“ s'a substituit terminațiunii *-one* sufixul dim. *-ino*.

Der.: dim. *pepenaș*; *pepenei*, pl. „trifolium arvense“, Vilcea (Vîrcol, Gr. Vilc. 97) „sorte de pruniers“ || *pepenos* „dodu: charnu (en parl. des prunes)“ || *pepenărie*, *pepeniște*, Sălagiu *pepeniștină* (Tribuna, 1890, 373) „melonnière“ || Vilcea *pepenoasă* (Vîrcol. Gr. Vilc. 97) „sorte de prunes“.

PERI, v. îi.

PESTE, v. stră.

1367. **PEȘTE**, sb. m. „poisson; muscle du bras, biceps“ || ir. *pešt*, megl. *pești* și ar. *pescu*, *peaște* „poisson“; înțelesul de „muscle“ îl regăsim în it. și sard.

Lat. PĪSCIS, -EM; ar. *pescu* e refăcut din pl.

Alb. *pešk*; vegl. *pask*; rtr. *pesch*; it. *pesce*; sard log. *piske*; prov. *peis*; cat. *peix*; sp. *pez*; port. *peixe*.

Der.: dim. *peștișor*; *peștic* (Jipescu, Opinc. 67); trans. băn. *pescuț* (An. Car.; Reteganul, Pov. ard. IV, 23; Cătană, Pov. II, 66); *pesculeț* și *peștiior* (Damé, Term.) || *peștiocă* (Tiktin) „poisson femelle“ || augm. *păscoi* (Tiktin) „poisson mâle“ || col. băn. *peștsamă* megl. *piștar* „pêcheur“; megl. *piștarcă* „ardea cinerea“ || *pescui* „pêcher“; *pescuit* „pêche“.

1368. **Pescar**, sb. m. „pêcheur“; zool. „alcedo ispida; cinclus; larus; ardea garzette, a. alba“ — vr. mold. băn. trans. *păscarîu* || ar. *piscar* „pê-

cheur“, zool. „ardea cinerea“ || PISCARIUS, -UM || comp. port. *peixeiro* || dim. zool. *pescăraș* (*păsc-*) „alcedo ispida“; *pescărel* (*păsc-*) „petit pêcheur“ (Gr. n. II, 45), zool. „alcedo ispida, cinclus, colymbus glacialis“; *pescăruș* (*păsc-*) „alcedo ispida“ || *pescăreasă*, mold. trans. *pescăriță*, ar. *piscăroaie* „marchande de poisson, poissonnière“ || col. *pescărime* „pêcheurs“ || *pescărie* „pêcherie“ (it. *pescheria*; fr. *pêcherie*; prov. sp. port. *pescaria* „pêcherie“ || † *păscărese* „piscatorius“ (An. Car.) || *pescărit* „métier de pêcheur“.

1369. **Pescos** „poissonneux“ — vr. mold. băn. *păscos* < PISCOSUS, -A, -UM || it. *descoso*; sard log. *piskosu*; vfr. *pescheux*; sp. *pescoso*.

1370. **PEȚI**, vb. „demander en mariage“.

Lat. *PETĪRE (clas. PETĒRE; cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 149—150); înțelesul de „demander en mariage“ îl regăsim încă în sp. și port.

Alb. *pües*; Castro dei Volsci *peți*; sard log. *pedire*; sp. port. *pedir*.

Der.: *pețit* (vsp. port. *pedido*), *pețitură* (Marian, Nunta, 97) „demande en mariage“ (sp. *pedidura*); *pețitor* „celui qui demande une jeune fille en mariage, prétendant; marieur“ (comp. *petitorius*); *pețitoare* „marieuse“; *pețitorie* (Marian, Nunta, 97) „métier de marieur ou de marieuse“ || Din locuțiunea *a merge în pețit* a rezultat forma *împețit*, în construcțiuni ca *a se duce la împețit*, *a se apuca de împețit*, etc.

PETRECE, v. *trece*.

1371. **PIATRĂ**, sb. f. „pierre; grêle“ || ar. *k'atră*.

Lat. PĒTRA, -AM.

Vegl. *pitra*; rtr. *peidra*; it. *pietra*; sard log. *pedra*; fr. *pierre*; prov. *peira* „pierre, grêle“; cat. *pedra*; sp. *pedra*; port. *pedra*.

Der.: dim. *pietricea*; ar. *k'itrițeaă* (sard camp. *perdiçedda*; sp. *pedrecilla*); *pietricică* (sp. *pedrecica*); *pietruță* (Cantemir, Ist. ier. 110; Lex. Bud.; it. *pietruzza*) || augm. *pietroi* || col. băn. *petramă* (it. *petrame* || sard. log. *pedramine*) || *pietriș*, ar. *k'itriș* (Dałame-

tra) „gravier“ || *pietrar* „†tailleur de pierres, carrier; paveur“; mold. „maçon“, zool. „cannabina linota“, ar. *k'itrar* „tailleur de pierres“ (vit. *petraio*; fr. *perrier*; prov. *peirier*; cat. *pedrer*; sp. *pedrero*; port. *pedreiro*) || *pietărie* „tas de pierres, grande masse de pierres; carrière; métier de pierrier, de paveur, etc.“ (fr. *pierrerie*; sp. prov. *peiraria*; *pedreria*) || *pietru* „paver“ || *împietri* „pétrifier, changer en pierre; †délimiter, marquer la limite entre deux terres (en mettant des pierres)“ (comp. fr. *empierrer*; nprov. *empeiră*; cat. sp. port. *empedrar*).

1372. **Pietros**, adj. „pierreux“ || ar. *k'itros* || PĒTROSUS, -A, -UM || it. *pietroso*; sard log. *pedrosu*; fr. *pierreux*; prov. *peiros*; cat. *pedros*; sp. port. *pedroso* || dim. *pietroșel*, *pietroșică*; *pietroșel*, zool. „cannabina linota; gasterosteus; umbra Kramerii“.

1373. **PICIOR**, sb. n. „pied“ — trans. *ci-cior* (Weigand, Jb. VI, 18) || ir. *pitșor*; megl. *picior*; ar. *ci-cior*, *cior*.

Lat. *PĒDĪCIOLUS, -UM, contras de timpuriu în *peciolus (cf. *pacciolus*, CGL. II, 144), a cărui identitate cu *petiolus* (cf. G. Paris, Rom. XXII, 147) nu e pe deplin stabilită; forma *ci-cior* e rezultată prln asimilațiunea *k-č>č-č* din *k'icior*; ar. *cior* e o contracțiune din *č(i)cior*.

It. *picciuolo* „queue des fruits“, lucch. *picciuolo* „échelon“, cremon. *pezzol* „petit pied“; vfr. *peçuel*; prov. *pesol*; sp. *pezuelo* || comp. vit. *pedicciuolo* „petit pied“, nap. *pedezzulle* „Stengel“.

Der.: dim. *picioruș*, megl. *picioruș* ar. *ci-cioruș*; *picioruț*; *picioraș* și *piciorel* (Gorovei, Cim. 126) || megl. *picioară* „pas“ || *piciorong*, *picioroangă*, *piciora(n)g* (Rev. crit. III, 165; Tikin), *picioranță* (Petri), *picioroabă* (Lex. Bud.) „échasse“ || *împicioroga* „remettre sur pied“, refl. „se rétablir, reprendre des forces“.

1374. **PICUL'Ū** (ar.), sb. „argent serré, mis en réserve, magot“.

Lat. PĒCŪLIUM.

Impr.: alb. *pekul'* „cura, riguardo“, *pekul'ii* „regalo o mancia che si da per prendere colle buone“ (Fialuer, 325—6).

1375. **PIDURIȚĂ** (mezl.), sb. f. „mar-
chepied d'un métier“ < PEDŪLIS, -E „qui
est fait pour les pieds“, devenit **pi-
dure*, de unde dim. *piduriță*.

It. *pedule*.

1376. **PIEDICĂ** (*pedecă*), sb. f. „en-
trave, obstacle; croc-en-jambe; sabot
d'une roue“ || mezl. *pedică* și ar.
k'adică „entrave, obstacle“.

Lat. PĒDĪCA, -AM.

Alb. *pjek* „pastoja“; friul. *pjedia*
„gombina“; vit. *piedica*; sard log.
peiga; fr. *piège*; port. *pega*

Der.: dim. bot. *pedicuță* „lycopo-
dium clavatum“.

1377. **Impiedica** (*impiedeca*), vb. „em-
pêcher, entraver“ || mezl. *âmpidicari*;
ar. *nk'idicare*, *k'idicare* || < ÎMPĒDICARE
|| alb. *pjekoi* „impastoiare“; vit. *im-
pedicare*, vnap. *pedicare*; fr. *empê-
cher*; port. dial. *empelgar* || † *impedecă-
tură* (Cantemir, Hron.) „obstacle, en-
trave“, mezl. *âmpidicătură*, ar. *nk'i-
dicătură* „entraves“ || *despiedica* (*des-
pedeca*) „enlever les entraves; enle-
ver le sabot qui retient la roue“, mezl.
dispidicari și ar. *disk'idicare* „enle-
ver les entraves“.

1378. **PIEDIN**, sb. m. „chacun des
fils qui reste attaché aux ensouples
des tisserands, après qu'ils ont levé
la toile, penne“ || mezl. *k'adin(i)* și ar.
k'adin „fil“.

Lat. *PĒDĪNUS, -UM, dintr'un adj. *PĒ-
DĪNUS, -A, -UM, derivat din PES „picior“
(Candrea, Conv. lit. XXXVIII, 881-
885); comp. pentru înțeles gr. πῆζα
„pied; bord d'un vêtement, frange“
și sp. *pezuelo* „erste Vorrichtung der
Fäden eines Zettels“, vsp. *pizuelo*
„Tuchende, Sahlleiste“ < *pe(di)ci-
olus.

It. *penero*, piac. *pedan*, lucch. *peda-
no*, abruzz. *pedeņe*, *peteņe*, sic. *pedini*,
Sanfratello *piaru* „ciascuno dei fasci
dell'ordito“; sard camp. *pindu*; nprov.
pesen || alb. scut. *pein* „fimbria“ (Fia-
luer, 325); friul. *pinie*; bol. romagn.
pedna, lucch. *pedana*, Arcevia *pede-
na*; fr. *penne* < *PĒDĪNA, -AM.

1379. **PIELE**, sb. f. „peau; cuir“ || ar.
k'ale.

Lat. PĒLLIS, -EM.

Vegl. *pjal*; rtr. *pel*; it. *pelle*; sard
log. *pedde*; fr. *peau*; prov. *pel*; cat.
pell; sp. *piel*; port. *pelle*.

Der.: dim. *pielită*, *pelită* „pellicule;
† chair; † corps; † teint“ (pentru în-
telesurile din urmă, comp. vsl. пазтъ
„caro, corpus, color“), ar. *k'ilitā* și *k'i-
luțā*; ar. *k'ilit* (Dalametra) „petite ou-
tre“; *pelicioară* (Cantemir, Ist. ier. 287;
Voronca, Dat. cred. 413); *peleșoară* (Lex.
Bud.); ar. *k'ilicā* (Dalametra; sp. port.
pellica); băn. *pielușină* (An. Car.) || † *pele-
tesc* (Cod. Vor.) „charnel“; † *a se impe-
lița* „s'incarner“; *impelițat* „incarné: un
des noms populaires du diable“.

1380. **Pielcea** (*pelcea*), sb. f. „petite
peau“ < *PĒLLĪCĒLLA, -AM din PĒLLĪCŪLA
|| sic. *piddicedda*; vfr. *peaucele*; sp.
pielecilla || dim. *pielcelușe* (Lex. Mard.:
Teodorescu, P. pop. 604), † „pré-
puce“ (Paliia, Exod. IV, 25); *pielciă*,
pelciă, băn. trans. *pielcuță* (An. Car.;
Lex. Bud.; Tiktin); mold. *pielcăluță*
(Tiktin).

1381. **Pielar**, sb. m. „celui qui tra-
vaille ou vend des peaux, peaussier“
|| ar. *k'ilar* || < PĒLLARIUS, -UM || it. *pe-
laio*; prov. *pelier*; cat. *pellier*; port.
pelleiro || *pielărie* „peausserie“ (prov.
pelaria; cat. *pellieria*; port. *pellaria*).

1382. **PIEPT**, sb. n. „poitrine; poitrail
(du cheval)“; sb. m. „devant (d'une
chemise), plastron“ || ir. *k'lept*; mezl.
ar. *k'ept* „poitrine“.

Lat. PĒCTUS; forma ir. a fost influ-
ențată de fonetismul slav.

Rtr. *pech*; it. *petto*; sard log. *pettus*;
vfr. *piz*, fr. *pis* „mamelle (d'une va-
che, d'une chèvre, etc.)“; prov. *peich*;
cat. *pit*; sp. *pecho*; port. *peito*.

Der.: dim. *pieptișor*; *pieptușor* (To-
cilescu, Mat. 262); băn. trans. *piep-
tuț* (An. Car.; Lex. Bud.) || *pieptar*
„pourpoint fourré sans manches que
portent les paysans; devant de che-
mise, plastron“, ar. *k'iptar* „pourpoint
fourré sans manches“ (sp. *pechero*;
comp. vit. *pettiera*; sp. *pechera*): dim.
pieptăraș „petit pourpoint fourré; ba-
vette“; trans. *pieptăruț* (Marian, Nun-
ta, 241; Reteganul, Pov. ard. V, 46)
„petit pourpoint fourré“ || mezl. *k'ip-
taci* „devant de chemise, plastron“ ||
pieptos, mezl. *k'iptos* „qui a une large
poitrine“ || *pieptiș* „courageusement“.

Impr. rut. кнѣпъ „kurzes ärmelloses Pelz“, dim. кнѣпѣрик.

1383. **PIEPTENE** (*pieptine*), sb. m. „peigne; peigne du tisserand“ || ir. *tšăp-tir*; megl. *k'aptini*; ar. *k'aptine*.

Lat. PĒCTEN, *-ĪNEM (comp. *pecten non pectinis*, App. Probi și glosele din CGL. VII, 59).

Vegl. *pjakno*; rtr. *petten*; it. *pettine*; sard log. *pettene*; fr. *peigne*; prov. *penche*; cat. *pinta*; sp. *peine*; port. *pente*.

Der.: dim. *pieptenaș*, *pieptănaș*; *pieptănuș* (Rev. cr. -lit. III, 164; Tiktin); ar. *k'iptiničiu* (Dalametra), megl. *k'ăp-tinicî*; *pieptinel* (Tiktin), megl. *k'ăp-tinel* „maladie de la bouche chez les petits enfants, muguet“ || *peptenar*, megl. *k'ăptinar*, ar. *k'iptinar* (Dalametra) „peignier“ (it. *pettinaio*; fr. *peignier*; prov. *penchenier*; cat. *pin-tayre*; sp. *peinero*; port. *pentieiro*; comp. *pectinarius*).

1384. **Pieptena** (*pieptăna*), vb. „peigner; carder“ || megl. *k'ăptinari*; ar. *k'iptinare* || < PĒCTĪNARE || rtr. *pettner*; it. *pettinare*; sard log. *pettenare*; fr. *peigner*; prov. *penchenar*; cat. *petinar*; sp. *peinar*; port. *pentear* || *pieptenă-tură*, megl. *k'ăptinătară*, ar. *k'iptină-tură* „coiffure“ (rtr. *pettnadura*; it. *pettinatura*; fr. *peignure*; nprov. *penchinaduro*; sp. *peinadura*; port. *penteadura*).

1385. **PIERDE**, vb. „perdre“ || ir. *p'êr-de*; megl. *piărdiri*; ar. *k'ardire*.

Lat. PĒRDĒRE.

Vegl. *pjardr*; rtr. *perder*; it. sard log. *perdere*; fr. prov. cat. *perdre*; sp. port. *perder*.

Der.: *piêrdere*, *piêrzare* „perte, perdition“; *piêrzător* „qui perd“ || *piêrzanie* „perté, perdition“ || *piêrde-vară* „flâneur“ || † *răspierde* (Dosoței, Ps. vers. 243; Tiktin) „faire périr, exterminer“.

1386. † **Pierzăciune**, sb. f. „perte, perdition“ (Prav. Gov. 31) — † *piêrzeciune* (Lex. Gard.) || megl. *perdăciuni*, *piărdăciuni*; ar. *k'irdăciune* || < PĒRDĪTIO, -ONEM; forma cu -z- a fost refăcută după *piêrzare*, *piêrzanie*, etc.

1387. **PIERSICĂ** (*piersecă*), sb. f. „pê-

che — **PIERSIC** (*piersec*), sb. m. „pêcher“ || megl. ar. *k'arsică*, *k'arsic*.

Lat. PĒRSĪCA, -AM; PĒRSĪCUS, -UM.

Alb. *pješë*; rtr. *persic*; it. *pesca*, *pesco* (ven. *persego*, triest. *persigo*, ver. *persego*, mant. *persak*, cremon. *perseg*, bresc. *persek*, vberg. *perseg*, Bormio *persik*, mil. pav. *perseg*, piem. *persi*, piac. *persag*, parm. *perseg*, *perga*, regg. *perseg*, mir. *persag*, bol. romagn. *perșg*, *perșga*, Urbino *persik*, *persika*, lucch. *persiko*, *persika*, abruzz. *perzeke*, *prezzeke*, nap. *pjerzeke*, *perzeke*, cal. *pjersiku*, sic. *persiku*, *persika*, cors. *persika*); sard log. *pessige*; fr. *pêche*; prov. *persega*, *presega*; cat. *pressec*; sp. *pêjego*, *prisco*; port. *pecego*; fonetismul formelor romanice nu e pretutindeni normal.

Der.: dim. *piêrsiceî*, pl. „impatiens balsamina“ || *piêrsiciu* (Iorga, Studii, V, 318; XIII, 63; Hasdeu, 764) „de la couleur des pêches“ || *piêrsica*, pop. „rosser d'importance“.

Impr.: rut. персик „Pfersiche“.

1388. **PÎINE** (*pîne*), sb. f. „pain“; vr. mold. „céréales, blé, récolte“ || ir. *păre*; megl. *pōni*, *pōini*; ar. *pine*.

Lat. PANIS, -EM.

Vegl. *pun*; rtr. *paun*; it. sard log. *pane*; fr. *pain*; prov. *pan*; cat. *pa*; șp. *pan*; port. *pão*.

Der.: dim. *pînișoară* „petit pain“, bot. pl. *pînișoare* „russula; cortinariarius cinnamomeus“; *pîniță* (Tiktin); megl. *pō(î)ničcă* || *pînar*, ar. *pînar* „boulangier“.

1389. **PIN**, sb. m. „pin“ || megl. *pin*; ar. *k'in*.

Lat. PĪNUS, -UM.

Rtr. *pin*; it. *pino*; sard log. *pinu*; fr. *pin*; prov. *pin*; cat. *pi*; sp. *pino*; port. *pinho*.

Der.: col. *pinet*, ar. *k'inet* (vit. *pineto*; comp. it. *pineta*; nprov. *pinedo*; cat. *pineda*).

1390. † **PINGE**, vb. „pousser“ (Coresi, Caz. 1581, 279) || ar. *pindzere* (*pindzeare*); perf. *pimșu*; part. *pimtu*.

Lat. *PĪNGĒRE, *PĪNXĪ, *PĪNCTUM (=clas. PANGĒRE), refăcut din ÎPĪNGĒRE; afară numai dacă forma aceasta nu e cumva rezultată prin o aferesă din *împinge*.

1391. **Împinge**, vb. „pousser“ || comp. ar. *pindzire*, *pindzeare* || ÎMPINGERE || friul. *impenzi*; it. *impingere*; vfr. *empeindre*; prov. *empenher*; cat. *empenyer* || *împingător* „qui pousse“; *împinsătură* „poussée“; † *împingătură* „trusio“ (An. Car.).

1392. **PÎNTECE**, sb. m. „ventre“ — băn. *pîntsec* || megl. *pontiți*, păstrat numai ca nume toponimic; ar. *pîntic*, *pîntică*.

Lat. PANTEX, -TICEM; formele în -ec, -ic sînt refăcute din pl.

It. *pancia*; fr. *panse*; prov. *pansa*; cat. *panxa*; sp. *panza*; port. *pança*.

Der.: dim. *pîntecel*; *pîntecuț* (Marian, Leg. Maic. 200); ar. *pînticuș* și *pînticușă* || *pîntecare* (Marian, Nașt. 398), mold. *pîntecărie* (Șez. III, 12) și *pînticărie* (Filipescu, Agr. 131) „diarrhée“.

1393. **Pîntecos** (*pînticos*), adj. „ventru“ || ar. *pînticos* || < PANTICOSUS, -A, -UM.

1394. **Spinteca**, vb. „fendre: éventrer“ — băn. *spîntseca*, *spîndzece* || ar. *spînticare* || < *EXPANTICARE, devenit *spîntecare* și pe urmă *spîntecare*, cu trecerea lui -în- la -in- în silabă atonă sub influența lui -e- următor (comp. *dimineată* < *demîneată*); pentru formațiune și înțeles, comp. it. *sventrare*, fr. *éventrer*, nprov. *esventrá* < *EXVENTRARE, vfr. *esboueler* „éventrer“, fr. *ébouler* (nprov. *esboudelá* „étriper“, it. *sbudellare* „sventrare“) < EX + vfr. *bouel* „boyau“, precum și formele abruzz. *sbendreká*, sic. *sbintrikari*, nprov. (Bagnères-de-Luchon) *ezbentregá*, rezultate din contaminățiunea lui *exventrare cu *expanticare; cît privește forma bănățeană *spîndzece* < *spindeca, ea trebuie să fi rezultat din contaminarea unei forme *spindeca. *spindeca < *EXPANDICARE (al cărei înțeles primitiv trebuie să fi fost „a răspîndi, a împrăștia, a vărsa“) cu forma *spînteca* „a deschide pîntecel, a vărsa mațele“, contaminățiune care trebuie să se fi produs și în formele romanice de mai jos care însemnează și ele „a împrăștia, a vărsa“ Arbedo *spandigá* „spargere. sciorinare“; ven. *spantegar*, bresc. *spantegá*, com. mil. *spantegar*, pav. *spandgá*, piem. *spantié*, gen. *spantegá*, toate cu înțelesul de „spargere, difondere, sparpagliare“, abruzz. *span-*

deká „penare, tormentare“, campob. *spandeká* „smaniare“. nap. *spantekare* „patire, spasimare, venir meno“, calabr. *spantikare* „spaventarsi“; fr. *épancher*; nprov. *espantegá* „répandre“ (comp. it. *spanciare* „far pancia“, lucch. *spanciare* „sventrare“, vfr. *espancier* „fendre la panse, éventrer“, care sînt formațiuni tîrzii) || *spîntecătură* „fente“, băn. *spîntsecătură* „exenteratio“ (An. Car.) || *despinteca*, ar. *dispinticare* „fendre“; *despîntecătură* „fente“.

1395. **PISA**, vb. „piler, égruger, broyer“ || ar. *k'isare*.

Lat. PISARE.

Rtr. *piser*; berg. *pisá*, campob. nap. *peșá*, cal. *pisare*, sic. *pisari*; fr. *piser*; prov. *pizar*; sp. port. *pisar*.

Der.: *pisător* „broyeur“, ar. *k'isător* „pilon“ (comp. vabruzz. *pisature* și nap. *peșature* „pestello“); *pisătură*, ar. *k'isătură* „broyage; toute substance pilée“ (sic. *pisatura*; sp. port. *pisadura*) || băn. Pădureni *pisón* (I. Popovici, Rum. Dial. I, 166), *pisălog*, trans. *pisălug* „pilon“ (format din *pisă* + *pilug*), *pisălugi* (R.-Codin, Cuv. Muscel, 38) „piler; rosser“ || *pisăgi* „rouer de coups“; *pisăgeală* „rossade“.

1396. **Păsat**, sb. „millet (pilé) dont on a enlevé la balle; bouillie de millet; farine grossière de maïs“; Sălagiu „grésil“ (Tribuna, 1890, 373) — băn. Hațeg, Sălagiu *pisat* (Viciu, Glos. 67; Tribuna, 1890, 373) || ir. *psát* || < PISATUM, cu trecerea lui -î- aton la -e- > -ă-; pentru înțeles, comp. „smeul se ia și samănă mălaiul (meiul) . . . îl curățește bine, îl pisează, face *păsat* . . .“ (Sbiera, Pov. 55), „*pasatul* se bate bine în chiuă de se dejghioacă coaja de pe el“ (Șez. VII, 75) și „meiul curățit de coji se numește *păsat*“ (G. Maior, Fitotechnia, 122), de unde se vede că trebuie să se fi spus odată *milium pisatum* > *mei păsat*, adică „meiul pisat în piuă pentru a se curăți de coaje“, de unde apoi, prin omiterea substantivului pe care-l califica adjectivul, *păsat*; pentru înțelesul de „grésil“, comp. Blonay *pezé* „petit grain; grésil“, sav. *pezeta* „vesce cultivée“, pl. *pezte* „grésil“ || fr. *pisé* (comp. sic. *pisata*; nprov. *pisado*; sp. port. *pisada*).

1397. **PIUĂ** (*pivă*) „mortier (à piler); moulin à foulon; † mortier (pièce d'artillerie)“ — † *pîo* (Biblia 1688, Num. XI, 8; Cuv. d. bătr. I, 210; Let. I, 343; Lex. Bud.); † *piă* (Cantemir, Ist. ier. 378).

Lat. *PĪLLA, -AM < *PĪLŪLA, dim. din PĪLA; forma normală *piă*, a devenit *piuă* sub influența formelor *ziuă, steauă*; *pivă* presintă trecerea lui *u* la *v* ca în *măduvă* < *măduvă*; pl. normal *pîle nu s'a păstrat, fiind înlocuit cu formele analogice **piue, piuă, pîo*, dar a lăsat o urmă în derivatul *pîlug*.

Rtr. (Gombitelli) *pilla*; tosc. *pilla*, Noto *pidđa* (comp. it. *pillo* „bastone assai grosso ad uso di pigiare o calcare checchessia“, sic. *pidđu* „tritume di panno, di paglia. ecc.“ < *PĪLLUM = clas. PĪLUM); vegl. *pajla*; friul. *pîle*; it. prov. sp. *pila*; port. *pia* < PĪLA.

Der.: dim. *piuliță* „mortier (à piler); écrou“ || *piuar, pivar, † pioar* „foulonnier“ || mold. trans. *pîlug* „pilon“.

1398. **PLĂCEA**, vb. „plaire“.

Lat. PLACĒRE.

Alb. *psh'keñ*; vegl. *plakar*; rtr. *plachair*; sard log. *piágere*; vfr. *plaisir*; fr. *plaire*; prov. *plazer*; cat. *plaire*.

Der.: *plăcere* „plaisir“ (rtr. *plachair*; it. *piacere*; sard log. *piágere*; fr. *plaisir*; prov. *plazer*; cat. *plaher*); *plac* „gré, plaisir“; *plăcut* „agréable“; *neplăcut* „désagréable“.

1399. **PLĂCINTĂ**, sb. f. „pâté, galette feuilletée“ || megl. *plăřintă*.

Lat. PLACENTA, -AM.

Der.: dim. *plăcintuță* (Șez. II, 218); *plăcînța* (Sirbu, Alcăt. 91); *plăcincioară* (Voronca, Dat. cred. 585; Stamat, Wb. 475) || *plăcintar*, megl. *plăřintar* „celui qui fait ou vend des galettes feuilletées“; *plăcintărie* „pâtisserie (où l'on fait des galettes feuilletées)“.

Impr.: ung. *palacsinta*.

1400. **PLAI**, sb. n. „flanc d'une montagne: défilé, chemin étroit entre deux montagnes; région montagneuse“ || ar. *plaiu* „versant d'une montagne“.

Lat. *PLAGIUS, -UM < PLAGA „bande de terre, étendue, contrée“ [Candrea].

Vit. *plaiu* (Arch. gl. XV, 352).

Comp. it. *piaggia* „côte, coteau,

penchant de colline“; vfr. *plaie* „contrée, région“; prov. *plaiu* „plage“ < *PLAGIA.

Der.: dim. *plăieț* (Molnar, Sprachl. 57,356; Lex. Bud.); *plăiuț* (Lex. Bud.); *plăișor* (Teodorescu, P. pop. 591) || † *plăiet* (Iorga, Studii, V, 473) „domaine, pays“ || *plăiaș, plăieș* „montagnard; garde-frontière“.

Impr.: rut. *плай* (dim. *плайчик*) „Fusssteg, Fusspfad, Reitweg im Gebirge: Reihe, Schicht“, *плайтом* „reihenweise, nebeneinander“; ung. *plajás, palajás* (Szinyei, II, 172).

1401. **PLĂPÎND**, adj. „frêle, débile“.

Lat. *PALPABUNDUS, -A, -UM < PALPARE [Candrea, Rom. XXXI, 309]; forma normală *plăpăund a devenit *plăpînd* poate sub influența lui *blind, flămînd*.

1402. **PLECA**, vb. „baisser, plier, pencher; s'en aller, partir“ || megl. *plîcari* „décamper“; ar. *plîcare* „partir“.

Lat. *PLĪCARE, înțelesul de „s'en aller“, pe care-l găsim în latina de mai târziu (cf. Densusianu, Hist. I. roum. I, 193) și care se regăsește aproape identic în nprov. *plegă* „détaler“. pare a se fi desvoltat mai întii în limbajul milităresc, prin fazele intermediare „céder le terrain, reculer, se retirer, s'en aller“ (comp. *les ennemis plîèrent à la première charge*).

Rtr. *plajer*; it. *piegare*; fr. *plier, ployer*; prov. cat. *plegar*; sp. *llegar*; port. *chegar*.

Der.: *plecare* „départ“; *plecat* „humble, soumis“, ca sb. † „inclinaison, désir“ (Cuv. d. bătr. II, 121) || *plecăciune* „inclination; † soumission, humilité“, megl. *plîcăciuni* „humilité“.

1403. **Apleca**, vb. „allaiter“ || megl. *plîcari*; ar. *aplicare* || < APPLICARE „appliquer, mettre contre, approcher“, de unde ușor s'a desvoltat înțelesul „approcher du sein — allaiter“ || vfr. *aploier* „faire ployer, faire approcher, amener“, bress. *aplié*, lion. *aplayé* și Blonay *apleyi* „atteler“; prov. *aplegar*, nprov. *s'aplegă* „se retirer, partir“; cat. *aplegar* „cueillir; arriver“; sp. *allegar* „cueillir; approcher, ajouter“; port. *achegar* „approcher; arriver“ || *aplecătoare, plecătoare*, megl. *plîcătoari*, ar. *aplicătoare*, adj. sb. i.

„qui allaite; brebis qui allaite un autre agneau que le sien“.

Impr.: rut. *плекати* „säugen“; *плекотора* „Mutterschaf, Ziege das (die) ein fremdes Lamm (Zicklein) säugt“; ung. *pleketor* „brebis, vache stérile“ (Szinnyei, II, 174).

1404. **Aplecătură**, sb. f. „allaitement“ (An. Car.) < *APPLICATURA*, -AM || cat. *aplegadura*.

PLIMBA, v. *umbla*.

1405. **PLIN**, adj. „plein“ || ir. *plir*; megl. *plin*; ar. *plin*, *mplin*.

Lat. *PLĒNUS*, -A, -UM.

Vegl. *plajn*: rtr. *plain*; it. *pieno*; sard log. *pjenu*; fr. *plein*; prov. *plen*; cat. *ple*; sp. *lleno*; port. *cheio*.

Der.: dim. *plinicel*; *plinuț* || † *plinăciune* (Paliia, Exod. XXII, 29; An. Car.) „plénitude“ || *deplin* „entier, complet“ († *de plin*, adv. „en entier, au complet“, comp. *destul* < *de*+*sătul*) || *indeplini*, trans. *deplini* „accomplir“.

1406. **Plinătate**, sb. f. „plénitude, intégrité“ < *PLĒNĪTĀS*, -TATEM || vfr. *plenté*; prov. *plendat*.

1407. **Plini** (vr. trans.), vb. „remplir, accomplir“ < *PLĒNĪRE (= *PLENESCERE*; cf. Densusianu, Hist. I. roum. I, 150) || vfr. prov. *plenir* || *implini*, ar. *mplini* „accomplir, compléter“ (friul. *impeni*; ven. triest. ver. *impinir*, vic. *impinire*, mant. *impinir*, cremon. *impiener*, bresc. *empieni*, Bormio *impenir*, mil. *impieni*, pav. *impini*, piem. *mpini*, monferr. *ampini*, parm. *im-pienir*, mir. *impinir*, ferr. romagn. *impini*) || † *plineală* „plénitude, intégrité“ (Cantemir, Ist. ier. 69), „recouvrement (des créances, des contributions“; Letop. II, 78; Iorga, Studii, VII, 124).

1408. **PLÎNGE**, vb. „pleurer, plaindre“ — vr. băn. pf. *plinș* || ir. *plănže*; megl. *plonziri* (pf. *plonș*); ar. *plindzire*, *plindzeare* (pf. *plimșu*; part. *plimtu*).

Lat. *PLANGĒRE*, -NXĪ, -NCTUM.

Vegl. *plungre*; rtr. *plaundscher*; it. sard log. *piangere*; fr. *plaindre*; prov. *planher*; cat. *planyer*; vgalit. *changer*.

Der.: *plingere*, ar. *plingu* „plainte, lamentation“; *plins*, ir. *plăns* „pleurs“; *plingător*, megl. *plăngător* „plaintif, pleureur“; *plinsătură* (Tocilescu, Mat. 1539) „lamentation“ || *plinset*, † *plinget* (Varlaam, Caz. II, 77^b) „pleurs, larmes“ || *plinsoare*, † *plinsură* (Dosoftei, Ps. vers. 271, 441; Psaltire, 1651, predosl.) „plainte doléance“ || *plingăcios* „pleurnicheur“ || trans. *a se plingui* (Marian, Leg. Maic. 171, 172) „se lamenter“, refăcut după *tingui*.

1409. **Plînguros** (ar.), adj. „plaintif, pleureur“ < *PLANGOROSUS, -A, -UM din *PLANGOR*, -OREM.

1410. **PLÎNTARE** (ar.), vb. „planter enfoncer“.

Lat. *PLANTARE*.

Rtr. *planter*; it. sard log. *piantare*; fr. *planter*; prov. cat. *plantar*; vport. *chantar*, port. *tanchar*.

Der.: ar. *plintătură* „plantation“ (vport. *chantadura*).

1411. **Împlînta**, vb. „enfoncer; † planter“ < *IMPLANTARE* || rtr. *implanter*; it. *impiantare*.

PLOAIE, v. *ploua*.

1412. **PLOP**, sb. m. „peuplier“ — olt. *pleop* || megl. (Nănta) *plöp*; ar. *plop*, *plup* (Vlaho-Clisura „saule“).

Lat. *PLOPPUS, -UM, resultat prin metatesă din *POP(U)LUS*; forma ar. *plup* nu e explicată.

Alb. *pl'ep*; it. *pioppo*; fr. dial. *plope*, *prope*, *porpe* (Rolland, Flore pop. X, 202); sp. *chopo*, port. *choupo* || sprsl. *po-bla*, friul. *poul*; cremon. *pöbja*, com. pav. piem. *pobja*; fr. *peuple*; cat. *poll*; sp. *poblo* < *POP(U)LUS*.

Der.: dim. *plop(u)șor*; *plopuț* (Șez. IV, 223; Marian, Leg. Maic. 68) || col. *plopiște* (Costinescu); vr. băn. *plopiș* (Iorga, Studii, VI, 469; Petri; Costinescu) || zool. *plopăr* (Marian, Ins. 100) „saperda carcharias“.

Impr.: ung. *plop* (Szinnyei, II, 174).

1413. **PLOUA** (*ploa*), vb. „pleuvoir“ — băn. Hațeg, Mehedinți *ploia* || ir. *ploii*; ar. *mpluari*.

Lat. *PLOVĒRE* (= clas. *PLUERE*; cf. Densusianu, Hist. I. roum. I, 78);

schimbarea de conjugare s'a produs sub influența formei *plouă* < *plov* it: *ploia* e refăcut după *ploaie* (comp. it. *pioggiare*).

Rtr. *plover*; it. *piovare*; sard log. *pjoere*; fr. *pleuvoir*; prov. cat. *ploure*; sp. *llover*; port. *chover*.

1414. **Plointe** (olt. Muscel), sb. „temps pluvieux“ (R.-Codin, Cuv. Musc. 59: WgJb. VIII, 317; Vîrcol, Gr. Vilc. 97) < PLOVENS, -ËNTEM (= PLUENS), cu păstrarea lui -o- aton sub influența lui *ploaie*.

1415. **Ploaie**, sb. f. „pluie“ || ir. *ploie*; megl. *ploaiă*; ar. *ploaie* || < *PLÖJA, -AM (= clas. PLUVIA) || vegl. *plujaja*; rtr. *plövgia*; it. *pioggia*; sard log. *pjoža*; fr. *pluie*; prov. *ploia*; cat. *pluja* || vven. *plöjba*, canav. *pjobja*, piem. *pjoba* < PLÖVIA || sp. *lluvia*; port. *chuva* || dim. *plöiță*; *plöicică*.

1416. **Ploios**, adj. „pluvieux“ || megl. *pluiros*; ar. *pluios*, *pluiros* || < *PLOJOSUS, -A, -UM (= PLUVIOSUS); megl. și ar. *pluiros* pare a fi rezultat din contaminarea unei forme dispărute *pluiar < *PLOJALIS (= PLUVIALIS) cu *pluios* || rtr. *plövgius*; vit. *pioggioso*; prov. *plojos*; cat. *plujos* (comp. sp. *lluvioso*; port. *chuvoso*).

1417. **Pluină** (ar.), sb. f. „temps pluvieux“ < *PLUVĪNA, -AM, dintr'un adj. *PLUVĪNUS, -A, -UM || prov. *plovina* „pluie fréquente“; port. *chuvinha* „bruine“.

1418. **PLUMB**, sb. n. (m.) „plomb“ || ar. *plumbu*.

Lat. PLŪMBUM

Alb. *plump*; vegl. *plonb*; rtr. *plom*; it. *piombo*; sard log. *pjumu*; fr. *plomb*; prov. cat. *plom*; port. *chumbo*.

Der.: dim. trans. *plumbiță* (Lex. Bud.) „bouteille de plomb“ || *plumburiu*, *plumbiu* (Marian, Crom. 51) „gris de plomb“ || *plumbui* „plomber“.

1419. **POAMĂ**, sb. f. „fruit“; mold. „raisin“ — **POM**, sb. m. „arbre fruitier“ || megl. *pom*; *poami*, pl. „fruits“; ar. *pom* „arbre fruitier; fruit“, *poame*, pl. „fruits“.

Lat. POMUS, -UM; POMA, pl. din POMUM, luat ca sg. f.

Alb. *pem* „fruit; arbre fruitier“; rtr. *pom* „pomme“, *poma* „fruits“;

it. *pomo* „fruit“; fr. *pomme*; prov. *pom*, *poma* „pomme“; cat. *pom* „branche chargée de fruits, bouquet“, *poma* „pomme“; sp. *pomo* „pommeau d'épée, vsp. *poma* „fruit“; port. *pomo* „pommeau d'épée“.

Der.: dim. *pomișor*; *pomușor*; † *pomișor* (An. Car.; Cantemir, Ist. ier. 129); *pomuleț*; trans. *pomuț* (Lex. Bud.); megl. *pomêuc*, *pomcic*, *pomuș* || trans. *pomiță* „mûre; fraise“; trans. Sălagiu *pomițar* (Viciu, Glos. 46; Gutinul, n-rul 29) „mûrier; fraisier“; mold. *pomușoară* „groseille“ || băn. Oaș *pomărie* „verger“ (Mangiucă, Cal. 9 mart) || *pometuri*, pl., băn. Hațeg *pomoroaže*, pl. „toutes sortes de fruits“ || băn. *pomărelnic* „qui aime les fruits“.

1420. **Pomet** (*vomăt*), sb. n. și m. „verger“ — Oaș *pômăt* || ar. *pumet* || < POMĒTUM, influențat în fonetism de *pom* || it. *pometo*.

1421. **POARTĂ**, sb. f. „porte cochère“ || ir. *portę*; megl. și ar. *poartă*.

Lat. PORTA, -AM.

Vegl. *puarta*; rtr. it sard *porta*; fr. *porte*; prov. cat. *porta*; sp. *puerta*; port *porta*.

Der.: dim. *portiță*, ar. *purțiță*; *porticică* (sp. *puertecica*) || *portar* „portier; † huissier“, ar. *purtar* „portier“ (rtr. fr. prov. *portier*; cat. *porter*; sp. *portero*; port. *porteiro*); *portărel* „huissier“; *portăreasă*, trans. *portăriță* „portière, concierge“.

1422. **POI**, adv. „après“, păstrat numai în **POIMĪNE** „après demain“ || megl. *puimō(i)ni*; ar. *păimîne*.

Lat. POST, devenit de timpuriu POS + MANE.

Rtr. *puschmaun* (comp. it. *posdomani*, abruzz. *pojedumane*; prov. *posdeman* < POST-DE-MANE).

1423. **Apoi**, adv. „ensuite, après“ — *apăi* (Jipescu, Op. 25, 51), *păi*, mold. *poi*, întrebuițat singur său în anumite locuțiuni atone, precedat sau urmat de *de*, cu înțelesul de „alors, mais alors, mais“ || ar. *apoï*, *apoia*, *apoiaia* || < AD-POST, devenit *APPOS || Arbedo *apus*; vit. *appo*, crem. *apus*, bresc. brianz. *apös*, mil. *apos*, sic. *appoi*; vsard *appus*; vsp. port. *apos* || † *apoiul* (*apoi*, *apoia*, *apoile*), † *poiul* (Cod. Vor.)

„le dernier“ || *de-apoi* „de la fin, dernier“, ar. *de-apoia, dapoia* „ensuite, à la fin“.

1424. **Înapoi**, adv. „en arrière, derrière“ — băn. *năpoi* || megl. *năpoi* „ensuite, en arrière, de nouveau“; ar. *năpoi* „en arrière, de nouveau“ || < ÎN-AD-POST || *înapoia* „rendre“, *a se ~* „retourner, revenir“, ar. *nîpuiți* (Dalamestra) „retirez-vous, en arrière!“ || băn. *napoișil'ea* „à reculons“ || *dinapoi* „en arrière, de derrière“, megl. ar. *dinăpoi* „en arrière“.

1425. **După**, prep. „après“ || ir. *dupé*; megl. *dupu*; ar. *după, dupu, dipu* || DE-POST, redus în poziție atonă la *de-po, de unde, prin trecerea lui *o* la *ă* (cf. *că, cătră*, etc.), a rezultat *depă, devenit apoi *dăpă, și, prin influența labialei următoare asupra lui *ă*, *după* || rtr. *davos*; it. *dopo*; vsard *depus*; port. *depos*.

POM, v. *poamă*.

1426. **PORC**, sb. m. „porc“ — **POARCĂ**, sb. f. „truie“, păstrat numai în numele jocului copilăresc *de-a-poarca* || ir. *porc*; *porke*; megl. *porc, pūōrc* (Nănta); *poarcă*; ar. *porcu*; *pearcă*.

Lat. PORCUS,-UM; PORCA,-AM.

Vegl. *puark*; rtr. *pūerk'*; it. *porco*. *porca*; sard *porku*; fr. *porc*; prov. cat. *porc, porca*; sp. *puerco, puerca*; port. *porco, porca*.

Der.: dim. *porcuț* (Marian, Ins. 57); *porculeț* (Tiktin); *porcușor* (Marian, Ins. 57; Antipa, Fauna, 134; Marian, Ornit. II, 297) „charadrius morinellus“; *porcușor* (Marian, Immorm. 581), *porcușor, porșor*, dim. *porșoraș* (Bibl. Trib. n-rul 4; Rev. cr.-lit. IV. 145) „petit tas de foin“ (numele de animale sint întrebuintate și aiurea pentru a designa o grămadă de fin, de paie, etc.; comp. val. *kosset* „petit cochon, petit tas de foin“, elv. *katson* „cochon, tas de foin“ (cf. Horning, Zs. rom. Phil. XXVII, 149; Bull. pat. Suisse rom. VIII, 41, 44); *porculeț* (Pamfile, Agric. 158), *porculete* (Rev. cr.-lit. III, 165), *porculete* (Viciu, Glos. 44) „petit tas de foin“; ir. *porkiéc, porkițe* || trans. *porcaș* (Lex. Bud.) „gobio fluviatilis“ || augm. *porcoi* (*purcoi*) „petit tas de foin, meulon; tas, monceau;

gobio fluviatilis“, din care dim. *porcoieș* „petit tas de foin“ (Pamfile, Agric. 158), *porcoiaș* „gobio fluviatilis“; *porcan* „gros impertinent“ (Creangă, Scrieri, II, 49); „petit tas de foin; gobio fluviatilis“ || col. băn. *porcamă* || *porcie* „rusticitas“ (An. Car.), „cochonnerie“ (Cantemir, Ist. ier. 299; Lex. Bud.; Costinescu) || *porcesc* „de cochon, sale, obscène“ (sic. *purčisku*); *porcește* „comme un cochon, salement“ || *porcos* „de cochon, sale“ || *a se porci* „agir comme un cochon, devenir impertinent“ || *porcăi* „couvrir d'injures“.

1427. **Purcel**, sb. m. „pourceau“ — **Purcea**, sb. f. „petite truie“ || ir. *portše*; *portšę*; megl. ar. *purțel, purțeaă* || < PORCĒLLUS,-UM; PORCĒLLA,-AM || rtr. *purché, puschella*; it. *porcello, porcella*; sard log. *porkeđdu*; fr. *pourceau*; prov. *porcel, porcela*; cat. *porcell* || dim. *purcică*, prin schimbare de suffix; *purcicuță* (Sbiera, Pov. 16); *purceluș*, megl. ar. *purtiluș*; *purcelușe* „petite truie; sylvia hortensis“ (Marian, Ornit. I, 321); trans. *purcelaș* și *purcelucă* (Reteganul, Pilde. 29).

1428. **Porcar** (*purcar*), sb. m. „porcher, gardien de cochons“ || megl. ar. *purcar* || < PORCARIUS,-UM || rtr. *porc'ar*; it. *porcaio*; sard log. *porcarzu*; fr. *porcher*; prov. *porquier*; cat. *porquer*; sp. *porquero*; port. *porqueiro* || dim. *porcăraș* „petit porcher“, zool. „charadrius pluvialis“ (Marian, Ornit. II, 295) || *porcăreasă* (Tiktin) „porchère“ || *porcărie*, megl. *purcăria*, ar. *purcăril'e* „cochonnerie“ (rtr. *porcaria*; it. *porcheria*; fr. *porcherie*; prov. *porcaria*; cat. sp. *porqueria*; port. *porcaria*) || megl. *purcarniță* și ar. *purcar'io* (Dalamestra) „étable à cochons“.

1429. **Purcăreață** (băn.), sb. f. „étable à cochons“ < *PORCARIĆIA,-AM, din PORCARIĆIUS,-A,-UM (Lex. Alam.) || it. *porcareccia*; vfr. *porcherece*; prov. *porcareza* (Thomas, Rom. XXXII, 194); sp. *porqueriza* || comp. it. *porchereccio*; vfr. *porcherez*; sp. *porquerizo*; port. *porcariço* < PORCARIĆIUS.

1430. **Porcină** (vr. Suceava), sb. f. „viande de porc, charcuterie“ (Cantemir, Div. 167; Șez. V, 117) || ar. *purțină* || < PORCĪNA,-AM || Gröden *purcina*, friul. *purzine*; it. *porcina* || comp. it.

porcino; prov. *porcin*; sp. port. *porcino* < PORCĪNUS (comp. cat. *porquí*).

1431. **PORUMB**, sb. m. „pigeon; maïs“ — **PORUMBĂ**, sb. f. „colombe“ — vr. Olt. *părumb* (WgJb. VII, 86; Iorga, Studii, XIV, 149); vr. băn. trans. Muscel *porimb* (Cuv. d. bătr. I, 297; WgJb. VIII, 317) || ar. *părumbu*, *purumbu* „pigeon“; *părumbă*, *purumbă* „colombe“.

Lat. PALUMBUS, -UM; PALUMBA, -AM; inițialul *po-*, în loc de *pă-*, a rezultat prin trecerea lui *ă* aton la *o* sub influența labialei precedente (comp. *boteza* < *băteza); în forma ar. *purumbu* a avut loc asimilarea lui *ă* cu *u* tonic din silaba următoare; *i* din *porimb* se datorește influenței sinonimului *golimb* < vsl. ГОЛАБЪ; pentru înțelesul de „maïs“, dezvoltat sau după asemănarea pe care va fi găsit-o poporul între păpușa sau știuletele de porumb cu porumbielul, sau din cauza colorării (cf. mai jos); comp. bulg. ГЪЛЪБЪ „maïs“ < ГЪЛЪБЪ „pigeon“, nprov. *couloumbo* „colombe; panic vert“.

Alb. *pɛlum*, *pɛlumbɛ*; vit. *palombo*, -a, nap. *palumme*, *palomma*. sic. *palummu*, -a; prov. *palomba*; cat. *paloma*; sp. *palomo*, -a; port. *pombo*, -a.

Der.: *porumb* „gris-bleuâtre, couleur gorge-de-pigeon“ (comp. *palumbacius* „gris comme un pigeon ramier“; friul. *palomb* „colore grigio che assume l'uva quando s'avvicina alla maturazione; anche il colore biondo che assumono frutta e biade quando cominciano a maturare“; sic. *palummu* „dicesi di mantello del cavallo; bianco, leardo“; port. *cavallo pombo* „Schimmel“; comp. *columbinus* „de couleur de pigeon“, it. *colombino*, sic. *palumminu* „taubenfarbig“; gasc. *couloum* „pigeon; couleur gorge-de-pigeon, gris“; sp. *caballo palomilla* „schneeweisser Schimmel“; port. *pombinho* „taubenhalsfarbig, hellblau“; rus. голубой „bleu“ < голубъ „pigeon“, etc.); *porumbac*, *porumbăcel* (Șez. VI, 121; Sevastos, Cînt. 57, 174), *porumbiel* (Marian, Ornit. I, 257; Bibicescu, P. pop. 59), *porumbean* (Marian, Ornit. I, 258; Desc. 138), *porumbat* (Burada, Căl. 161), bucov. *porumbicel* (Voronca, Dat. cred. 544),

toate cu înțelesul de „gris-bleuâtre, couleur gorge-de-pigeon“ || dim. *porumbiel* (sic. *palummeddu*) „pigeon; petit pigeon“; *porumbaș*; trans. *porumbuț* (Lex. Bud.; Alexici, Lit. pop. 163); *porumbior* (Cătană, Bal. 65); *porumbea* (it. *palombella*; nprov. *paloumbello*; sp. *palomilla*), *porumbiță* (ar. *purumbiță*), *porumbică* (sp. *palomica*) și *porumbioară* (Gaster) „colombe; petite colombe“ || augm. *porumboi* (Lex. Bud.; Marian, Ornit. II, 181) „pigeon (mâle)“, † *porumboaie* (Cuv. d. bătr. I, 297) „colombe“ || *porumbar* „élèveur de pigeons, celui qui a soin du colombier“ (comp. *columbarius*; port. *pombeiro*) || *porumbiște* „champ de maïs“ || *porumbiu* „couleur de pigeon“.

1432. **Porumbă**, sb. f. „prunelle“ — băn. *porimbă*; Gorj, Hațeg *poroabă* (Viciu, Glos. 69), Mehed. *poroambă* || megl. *pălăumbră* || < *PALUMBULA, -AM (comp. PALUMBULUS „tourtereau“), devenit *părumbă, *porumbă, de unde, prin disimilație, *porumbă*; forma meglentă, rezultată prin metatesă din *părumbă > *pălumbră*, a fost alterată în mod neexplicabil în *pălăumbră*; băn. *porimbă* a fost refăcut după *golimb* „pigeon“; tot astfel forma *poroabă*, refăcută după masc. *porob*, a suferit influența sirb. ролѣ (comp. și slov. *golob*) „pigeon“; *poroambă* a rezultat din contaminațiunea lui *poroabă* cu *porumbă*; cit privește înțelesul de „prunelle“, în loc de „petite colombe“, pe care trebuie să-l fi avut cuvîntul latin, el trebuie să se fi dezvoltat din cauza colorării albăstrii a fructului, asemănătoare cu a porumbielului (comp. *corombă* și formele romanice de mai jos); derivate din numele acestei pasări se găsesc de altminteri deseori aplicate la fructe de culoare albăstrie (comp. it. *palombina* „Traubenart“; nprov. *couloumbasso* „variété de mûrier“ și *couloumbau* „variété de raisin“; rut. ролубіи „vaccinium oliginosum“ < ролубъ „pigeon“; comp. și alb. *dudî* „Lachtaube“ < *dudɛ* „Maulbeere“) || friul. *brombulę* „prunelle“, refăcut după *brunule*, tir. *paromora* „baie de ronce“; vit. *palombola* „variété de fico“, ver. trev. *brombola* „prunelle“, refă-

cut după *bronola*, bellun. *parombola* „prunelle“; sav. *palofra* „prunelle“ || *porumb* (Polizu), băn. *porîmb*, Gorj *porob* (Tocilescu, Mat. 1248) „prunel-lier“ (vit. *palombolo* „fico fiore“, vsor-ent. *palumbulu* „varietă di castagno“ Arch. gl. XV, 349) || dim. *porumbrea* (resultat prin asimilațiune din *porum-blea), *porumbea*, *porumbrică* (Stamati, Wb. 641) și *porumbică* „prunelle“ || *porumbrel*, trans. *porumbăl* (Lex. Bud.), †*porumbrieriu* (Cantemir, Ist. ier. 194) „prunel-lier“, acesta din urmă, prin asimilațiunea *r-l* > *r-r*, probabil și sub influența lui *porumbar* || *porum-bar* (Poenar, Vocab. II, 457; Marian, Sărb. II, 138) „prunel-lier“ (ver. *brom-bolar*, trev. *bromboler*, bellun. *parom-boler*; sav. *palofreir*) || *porumbriu* (Marian, Crom. 51) „de couleur de prunelle“.

1433. **Porumbar**, sb. n. „pigeonnier, colombier“ < *PALUMBARIUM (comp. *colu m b a r i u m*), influențat în fonetism de *porumb* || sic. cat. *palummaru* (comp. nap. *palēmimara*; prov. *palom-biera*; cat. sp. *palomera*) || *porumbărie* „colombier“ (sp. *palomeria*).

1434. **POTÎRNICHE**, sb. f. „perdrix, perdreau“ — †*pătîrniche* (Cuv. d. bătr. I, 77; Lex. Bud.); vr. mold. *pătîrniche* (Letop. II, 228; Codrescu, Dicț. II, 784) și *pătrăniche* (Beldiman, Eter. 57; Stamati, Wb. 682, 724); †*potrăniche* (Coresi, Ps². CIV, 40; Dosoftei, Ps. vers. 365); trans. Reteag. Oaș *pătîrnică*; trans. *pătrunică* (Viciu, Glos. 65), *potîrnică* și *potîrnic*; *potrunic* (Polizu); bucov. *pătîrnel* (Marian, Ornit. II, 218) || ar. *piturnic'le*, *pitrunic'le*, *pituric'le* (Dalametra).

Lat. *COTURNICULA, -AM < *COTURNIX*, devenit *PERTURNICULA prin contaminațiune cu *pernicula < *pernix, -icem (comp. vepl. *pernajka*; rtr. *pernisch*; it. *pernice*; menton. *pernis*, bas-valais *pernisse*), refăcut din *per-dix* sub influența lui *coturnix*, -icem; forma normală *pătîrniche* a devenit *potărniche* prin trecerea frecventă a lui *ă* aton la *o* după *o* labială (cf. *porumb*): în formele în -ică s'a produs o schimbare de sufix, din acestea s'a creat apoi un masculin în -ic pentru designarea bărbă-

tușului; acesta din urmă a fost modificat apoi în *pătîrnel*, prin înlocuirea sufixului -ic cu -el; forma ar. *pituric'le*, citată de Dalametra, rezultată din *piturnic'le*, provine dintr'o regiune (Albania, etc.) unde *rn* se asimilează în *r*.

Comp. prov. *codornitz*; sp. port. *codorniz* < *COTURNICEM* (comp. și Gröden *kator*; ven. triest. *kotorro*; galiț. *kotorra*).

1435. **PRĂDA**, vb. „piller“.

Lat. *PRAEDARE*.

Alb. *proj*; it. *predare*; vfr. *preer*; port. *prear*.

1436. **Pradă**, sb. f. „proie, butin“ || < *PRAEDA*, -AM || alb. *pre*; eng. *praja* „Köder: Aas“; it. *preda*; sard log. *prea* „pegno“; fr. *proie*; prov. *preza*; vsp. port. *prea* || *prădalnic* „pillard, rapace“, *părdalnic* „maudit, satană“ || †*pradnic* (Dosoftei, Ps. vers. 222) „pillard, rapace“ || Impr.: rut. *предда* „Beute“ > *предовати* „Beute machen“; ung. *préda*, *prédál* (Szinyei, II, 213).

1437. **Prădător**, sb. m. „pillard“ || < *PRAEDATORIUS*, -UM, din *PRAEDATO-RIUS*, -A, -UM || comp. it. *predatore*; prov. *prezador*.

1438. **Prădăciune**, sb. f. „pillage“ || < *PRAEDATIO*, -ONEM.

1439. **PREA**, adv. „trop“ || ar. *pri*.

Lat. *PRAE*, influențat de vsl. *прк* (Densusianu, Hist. l. roum. I, 176, 248).

PRECUM, v. *cum*.

PREDA, v. *da*.

PREFACE, v. *face*.

1440. **PREGETA**, vb. „tarder, différer, négliger, discontinuer“.

Lat. *PİGRITARE (= clas. *PİGRITARI*) „être paresseux“, cu trecerea lui -r- în prima silabă, metatesă întâmplată într'o epocă veche, pentru că numai astfel din **p r e g e t a r e* putea rezulta *pregetare*, cu alterarea lui *g* în *ğ*; de altfel metatesa lui -r- se observă și în formele romanice derivate din

PİGER și PİGRITIA: vit. *prego*, march. *prigu* (Z. rom. Ph. XXVIII, 313); sard log. *priu*. gal. *preu*; sard log. *preittia* (derivarea nap. cal. *prejare*, sic. *pri-jari* din PİGRARE și a nap. *priezze* din PİGRITIA, admisă de Salvioni, Rom. XXVIII, 104, e îndoioasă) [Densusianu, BSF. I, 42].

Alb. tosc *përtoñ* „bin faul“, gheg. *pritoj* „verzögere; it. *peritarsi* (Arch. gl. IV, 391), vlucch. *mi piritò* „pigritor“ (Arch. gl. XII, 109); nprov. *perejá*.

Der.: *preget* „retard, indolence, inertie“, *fără preget* „sans cesse, sans relâche, assidûment“ || *nepreget* (Ispirescu, Leg. 52) „assiduité“; *nepregetat* „continuel, incessant, assidu“, ca adv. „incessamment, assidûment“.

1441. **PREOT** (*preut*), sb. m. „prêtre“ || ir. *prevt*; ar. *preftu*.

Lat. PRĒBITER, -TERUM, refăcut din PRĒSBYTER printr'o etimologie populară de la *praebere* (Densusianu, Hist. l. r. I, 126-127); forma normală, derivată dela acusativ, trebuia să fie *preetru, de unde, prin disimilație. **preet(u)*; cuvîntul acesta a intrat însă relativ tîrziu în limbă, după ce -b- intervocalic căzuse de mult în cuvintele din fondul primitiv, așa că ea urmat o evoluțiune deosebită, devenind *preiëtru > **preiät(r)u* > *preiöt > *preot*; formele ir. și ar. au rezultat din *preiët > *preiüt; parte din formele romanice de mai jos derivă dela nominativ.

Alb. *prift*; vegl. *prat*, *pratro*; friul. *predi*; it. *prete*; sard log. *preide*; prov. *preire*; cat. *prevere*, *prebre* || sard log. *preideru*; vfr. *prevoire*; prov. *preveire*; cat. *prebere* < PRĒBITERUM || comp. fr. *prêtre*; prov. *prestre*, *pestre*; cat. sp. port. *preste* < PRĒSBYTER.

Der.: dim. *preoțel* || *preoteasă*, ar. *prifteasă* „femme du prêtre“ (vastig. *previessa* AGI. XV, 423, lucch. *pre-tessa*; nprov. *preiresso*; comp. fr. *prêtresse*; alb. *priftreșe*), dim. *preoteșică* || col. *preoțime*, ar. *priftami* (Dalametra) || *preoție*; ar. *priftiŭe* „dignité de prêtre, prêtrise“ || *preoțesc*, ar. *priftescu* „de prêtre“; *preoțește*, ar. *prifteaște* „comme un prêtre“ || *preoți* „ordonner prêtre; être prêtre“.

PREPUNE, v. *pune*.

PRESĂRA, v. *sare*.

1442. **PREȚ**, sb. n. „prix“ || ir. *preț*. Lat. PRĒTIUM.

It. *prezzo*; prov. *pretz*; cat. *preu*. Der.: *prețui*, mold. *prețului* „estimer“; *prețială* „estimation“.

PRETUTINDENI, v. *înde*.

1443. **PRICEPE**, vb. „comprendre; † reconnaître“ — † *precepe*.

Lat. PERCIPĒRE, devenit *precepe*, de unde, prin disimilarea lui *e*, *pricepe* (cf. *mistref*, *vișel*).

Veng. *partscheiver*; vit. *percever*; fr. *percevoir*; prov. cat. *percebre*; sp. *percebir*; port. *perceber*.

Der.: *pricepere* „compréhension; entente“; *priceput* „qui s'y entend, intelligent, capable, habile“; † *precepător* (An. Car.; Cuv. d. bătr. I, 364) „intelligent“ || † *precepătură* (An. Car.) „compréhension; intelligence“ || *nepricepere* „incapacité“; *nepriceput* „incapable; incompris“.

1444. **PRIER**, sb. m. „Avril“ — † *Prier* (Cuv. d. bătr. II, 48); olt. *Preer* (Wg. Jb. VII, 86; Vircol. Gr. Vilcea 98); Covurlui *priil* (Hasdeu, 1358) || ar. *aprir*, *april*.

Lat. APRĪLIS, -EM, devenit *aprire > **prir(e)*; fonetismul nu e deplin lămurit; în forma ar. *april* s'a produs disimilarea *r-r* > *r-l*. Megl. *pril* vine din ngr. Ἀπρίλιος.

Alb. *priti*; eng. *avrigl*; it. *aprile*; sard log. *abrile*; fr. *avril*; prov. cat. sp. port. *abril*.

1445. **PRIMA** (megl.), num. „premier“. **PRIMĂ** „première“; *prima ver* „cousin germain“, *primă veră* „cousine germaine“.

Lat. PRĪMUS, -A, -UM; înțelesul de „cousin, cousine“ apare și în sp. port.

Vegl. *prajmo*; rtr. *prüm*; it. *primo*; sard log. *primu*; vfr. *prin*; prov. cat. *prim*; sp. port. *primo*.

Der.: Bihor *primă* (Conv. lit. XX, 1015) „tôt“ || vr. *den primă, de-a-primă* (Paliia, Gen. XXXVI, 15; XXXVIII, 7; Exod. XXII, 29, etc.) „premier“, trans. *din primă* (Wg. Jb. IV, 330) „d'abord“ (comp. prov. *en prim, de primas* „d'abord, au commencement“; *mai de prima* (Cat.

calv. 58) „tout d'abord“ || *primăvară*, v. *Vară*.

1446. **Primar** (*premar*), adj. „germain“, păstrat numai în legătură cu *văr, vară: văr primar (premar)* „cousin germain“, *vară primară (premară, premare)* „cousine germaine“; înțelesul de „premier“ s'a păstrat în expresiunea *cale primară (primare, premare)* „première visite que fait la nouvelle mariée huit jours après la noce à ses parents“; *primar*, în înțelesul de „maire“, e refăcut după cuvântul francez || < PRĪMARIUS, -A, -UM, cu trecerea lui -i- la e în silabă atonă; prezența lui -i- în forma *primar* se datorește influenței lui *prim* (cf. *prima*) || rtr. *primer*; vit. *primaio*; fr. *premier*; prov. *primier, premier*; cat. *primer*; sp. *primero*; port. *primeiro*.

PRIN, v. *în*.

1447. **PRINDE**, vb. „attraper, saisir, prendre; agraffer, attacher avec des épingles; suspendre; accrocher; se mettre à, commencer“ — vr. băn. pf. *prinș* || ir. *prinde*; ar. *prindiri* (pf. *primșu*).

Lat. PRĒNDĒRE (contras de timpuriu din PREHENDĒRE), *-ENSĪ (= clas.-ENDĪ), -ENSUM; *n* dinaintea lui *s* la pf. și part. a fost reintrodus de la celelalte forme.

Vegl. *prendar*; rtr. *prender*; it. sard. *prendere*; fr. *prendre*; prov. *prendre, pen(d)re*; cat. *pendre*; sp. port. *prender*.

Der.: *prindere* „action de prendre, etc.; †fortune, biens“ (Iorga, Studii, XII, 102); *prinșător* (Prav. Mat.-Bas. col. Buj. 69; Pamfile, Joc. 132) „qui prend, qui attrape; preneur“; *prinșătoare* „piège, attrape“ || *prinșoare* „pari“; vr. Pădureni „prison“ (I. Popovici, Rum. Dial. I, 159); cors. *prisoča* „fune con cui si prendono le bestie“, Arch. gl. XIV, 135) || † *prinsură* (An. Car.) „captive“, trans. (Lex. Bud.) „champ pris sur le territoire de la commune“ || trans. *prinșas* (Lex. Bud.) „laborieux“ || *deprinde* „décrocher, détacher, dégraffer“ (port. *desprender*).

1448. **Aprinde**, vb. „allumer“ — vr. băn. pf. *aprinș* || ir. *aprinde*; megl. *prindiri* (pf. *prinș*); ar. *aprinđire, aprindeare* (pf. *apreș, aprimșu*; part. *apres, aprimtu*) || < APPRĒNDĒRE (= AP-

PREHENDĒRE), *-ENSĪ (= clas.-ENDĪ), -ENSUM „saisir; apprendre“; formele cu *n* dinaintea lui *s* au fost refăcute după cele dela present, infinitiv, etc.; cit privește înțelesul special rom., el trebuie să fi existat și în lat. vulg. căci îl întâlnim și la Grégoire de Tours (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 136), și într-o parte a domeniului romanic din apus (comp. formele de mai jos).

It. *apprendere* „apprendre“, vit. *aprendersi* „s'allumer“, vven. *aprendere*, berg. *aprender* „allumer“ (Lorck, Altberg. St. 123, 162); fr. *apprendre* (comp. vfr. *esprendre* „allumer“); prov. *aprendre* „apprendre“ (comp. *esprendre* „allumer“); cat. *apendre* „apprendre“; sp. port. *aprender* „apprendre“ || *aprinđere* „action d'allumer; ardeur; excitation“; *aprinș* „allumé“, sb. n. „allumage, éclairage“; *aprinșător* „qui allume; inflammable“, sb. m. „allumeur“; trans. *aprinșătoare* „allumette“ || trans. *aprinșură* „inflammation“; † *aprinșătură* „accensio“ (An. Car.); megl. *prinsătură* „roussi“.

1449. **Cuprinde** (*coprinde*), vb. „renfermer, comprendre, contenir; s'emparer, occuper“ < COMPRĒNDĒRE (= COMPREHENDĒRE), *-ENSĪ (= clas.-ENDĪ), -ENSUM || sbslv. *cumprendar*; it. *comprendere*; fr. *comprendre*; prov. cat. *compendre*; sp. port. *comprender* || *cuprinș* „pris, saisi; renfermé; aisé, riche“, sb. n. „contenu; région; fortune“; *cuprinșător* „qui renferme; vaste, étendu“ || † *cuprinșătură* „conceptio, comprehensio“ (An. Car.).

1450. **Deprinde**, vb. „accoutumer, habituer“, vr. bucov. „apprendre“ < DEPĒNDĒRE (= DEPREHENDĒRE), *-ENSĪ (= clas.-ENDĪ), -ENSUM „surprendre, saisir“; din înțelesul din urmă s'a dezvoltat încă în lat. clas. acela de „saisir par les sens, remarquer, comprendre“, de unde ușor s'a ajuns la înțelesul rom. || *deprindere* „habitude“.

PRINTRE, v. *intre*.

1451. **PRÎNZ**, sb. n. „déjeuner, diner, midi“; *după prînz* „après-midi“; *prînzul (cel) mare* „les premières heures de l'après-midi; le repas que les paysans font à ce moment“ || ar. *prindzu*.

Lat. PRANDIUM.

Vegl. *prinzi*; it. *pranzo*; sard log. *pranzu*.

Der.: dim. *prinzișor*; *prinzișior* (Jipescu, Opinc. 113); *prinziuleț*; trans. *prinziuț* (Marian, Sărb. I, 107; Frîncu-Candrea. Munții ap. 120, 145; Alexici, Lit. pop. 156: it. *pranzuccio*) || ar. *nadză-prîndzu* „mîdi“.

1452. **PRÎNZI**, vb. „déjeuner, diner“ || ar. *prîndzîre* || <*PRANDĪRE (= clas. PRANDĒRE; cf. Densusianu. Hist. I. roum. I, 147) || comp. vegl. *prandar*; sard log. *prandere* < PRANDĒRE || *prinziare* (prin schimbare de conj. ca și *crezare*, *vînzare*, *născare*, etc.) „déjeuner, diner“.

1453. **PRUN**, sb. m. „prunier“ — **PRUNĂ**, sb. f. „prune“ || megl. *prun*, *prună*; ar. *prun*, *prunu*, *prună*.

Lat. PRŪNUS-UM; PRŪNA (pl. devenit sg. din PRUNUM).

Rtr. *prünna*; it. *pruno*, *pruna*; sard log. *pruna*; fr. *prune*; prov. cat. *pruna*; sp. *pruno*, *pruna*.

Der.: dim. trans. *prunuț*; megl. *prün-čuc* *prunčóc*; ar. *prunic*; *prunișoară* || col. *prunet* (vfr. *prunoi*); ar. *prunami* || zool. *prunar* „rhynchites cupreus“ (Marian, Ins. 86).

Impr.: rut. пруні, пруньки „Kri-chenpflaumen“; ngr. ποῦρο „wilde Zwetschge“, > πορρία „solider Zwetschgenbaum“ > (Murnu, Lehnw. 38).

PRIVEGHIA, v. *veghia*.

1454. **PUI**, sb. m. „petit d'un animal; poulet, poussin; pousse, rejeton“ — trans. băn. „tiroir“ (Lex. Bud.) || ir. și megl. *pul'* „poulet, oiseau“; ar. *pul'ū* „oiseau“.

Lat. *PŪLLEUS,-UM < PULLUS.

Cremon. *poj*, mil. mir. *puj*, vgen. *poji*, Arcevia *pujo*; val. lor. *poj*; bearn. *poulh* „dindon“; cat. *poj* || comp. it. *pollo*; sard log. *puđdu*; prov. *poi*; cat. *poll*; sp. port. *pollo* < PULLUS.

Der.: ir. *pul'e* „poulette“, ar. *pul'e* „la Pléiade“ (val. *poye*, lor. *poye*, *puye*) || dim. *puișor*, ar. *pul'ișor*; *puișoară* (Reteganul, Pov. III, 14) „terme de tendresse à une jeune fille“; trans. *puiuț*, *puiuc* (Reteganul. Pov. pop. 38; Marian, Ornit. I, 19); *puiet* „plant“; trans. *puiete* (Lex. Bud.) „couvée“; băn. *puiac* „plant d'oignon“; *puiandru* (R.-Codin, Cuv. Musc. 63; Vircol, Gr. Vilcea 98) „pou-

let; jeune arbre, rejeton“, *puiandără* „petite poule; terme de tendresse à une jeune fille“ (Delavrancea, Sult. 166; Tocilescu, Mat. 591, 595; Tiktin); ir. *pul'iț* „petit poulet“, ir. *pul'ițe* „petite poulette“; *puică*, ir. *pul'ke* și megl. *pul'că* „petite poule“, dim. *puiculiță*, *puicu-ță*, băn. trans. *puichiță* (An. Car.; Wg Jb. VII, 61) și *puiculeană* (Voronca, Dat. cred. 537; Sevastos, Cînt. 105) „terme de tendresse à une jeune fille“; megl. *pul'kičcă* „petite poule“ || col. băn. *puiamă* || *puiă* „mettre bas“ || *impuia* „déposer les couvains dans les cellules; se multiplier, pulluler; abasourdir“ (comp. cat. sp. *empollar* > port. *empollar*) || *puișor* „vieuille monnaie d'argent valant 15 para“, bucov. trans. „pièce de monnaie valant 10 kreutzer“, derivă din sîrb. *pulja* „monnaie de 60 para“ (> alb. *pul's*), care a fost împrumutat din turc. *pul*, „kleine Münze“ (> rus. пуль, пуло „ehemalige russische Kupfermünze“, bulg. пуль „5 Para Stück“).

Impr.: ung. *puj*, *pujkuca* (Szinnyei, II, 224); ngr. ἡ πούλια „la Pléiade“; sîrb. *pujka* (> alb. *pul'k's*), bulg. пуїка, rut. пулька, ung. *pujka*, *pulyka*, toate cu înțelesul de „dînde“.

1455. **PULĂ**, sb. f. „penis“ || ar. *pulă*.

Lat. PŪLLA,-AM „poulette“ < PULLUS [Crețu. Rev. ist. arch. VI, 83; cf. Bartoli, Dalm. I, 293]; forma normală *puă a fost refăcută în *pulă* după pl. *pule* (cf. *oală*); în ce privește înțelesul, pe care-l are și vegl. *pula* și der. rtr. *pulinna*, comp. slov. *kurec*, pol. *kurek* „penis“ < *kur* „coq“, germ. *Hahn*, *Hähnchen* care apar dialectal și cu semnificațiunea de „penis“ (Arch. slav. Phil., XXVII, 50); cf. *pasăre* || alb. *pul's* „Hühne“; vegl. *pula* „penis“; rtr. *pulla* „Lockruf für die Hühner“ (comp. *pulinna* „pudendum viri“, Carisch); ven. *pola* „pollone; tacchina“, bresc. *polla* „tacchina“, mil. *polla* „chioccia, gallina“, pav. piac. *pola* „tacchina“, piem. *pola* „pollastra“, romagn. *pola* „talla, piantone“; sard log. *puđda*; fr. *poule*; prov. *pola*; cat. sp. *polla*.

1456. **PULBERE**, sb. f. „poussière, pou-dre“ — Mehedinți. băn. trans. *pulbăr* (Alexici, Lit. pop. 263); bucov. *pul-bure* || ar. *pulbire*.

Lat. PŪLVIS, -VĒREM.

Vegl. *polber*; alb. *pl'uhur*; it. *polvere*; sard log. *pjuere* || comp. rtr. *puolora*; vfr. *pous*, nfr. *poudre*; prov. *pols*, *poldra*; cat. *pols*; sp. *polvo*, *polvora*; port. *polvora* < *PŪLVUS, -ŌRIS și pl. *PŪLVŌRA.

Der.: col. ar. *pulbirami* (Dalametra).

1457. **Spulbera**, vb. „réduire en poussière; anéantir“ — băn. *spulbăra*; † *spurbăra* (Dosoftei, Ps. vers. 490) „saupoudrer, éparpiller“ || ar. *spulbire* || < EX-PŪLVĒRARE || friul. *spolvará*; it. *spolverare*; comp. vfr. *espouldrer*; nprov. *espodrá*; vsp. *espovorar* || *spulberatic* „volage, inconstant“.

1458. **PULPĂ**, sb. f. „mollet; gras de la cuisse, de la jambe“ — mold. bucov. băn. Mehedinți „pis“ (Șez. III, 87; IV, 128; Marian, Desc. 137) || ir. *pupé* și ar. *pulpă* „mollet“.

Lat. PŪLPA, -AM „chair des animaux, partie charnue“; cit privește înțelesul de „pis“, e posibil să fi fost împrumutat dela *pupă „mamelle, pis“ < PUPPA (cf. *pupa*), care s'a confundat cu *pulpă* și a dispărut apoi din grai.

Alb. *pulpə*; rtr. *puolpa*; it. *polpa*; sard log. *pulpa*; vfr. *poupe*; prov. cat. port. *polpa*.

Der.: dim. *pulpișoară* || augm. și col. ar. *pulpiriu* (Dalametra) || *pulpănă* „pan, basque de l'habit“ || trans. *pulpat* (Lex. Bud.) „charnu, qui a de gros mollets“ || trans. *a se împulpa* (Reteganul, Pov. pop. 124, 155) „employer toutes ses forces“.

1459. **Pulpos**, adj. „qui a de gros mollets, charnu“; mold. bucov. băn. Mehedinți „qui a un pis volumineux“ < PŪLPOSUS, -A, -UM || it. *polposo*; sard log. *pruposu*; nprov. *poupous*.

1460. **PUMN**, sb. m. „poing; poignée (ce que peut contenir la main)“ — *pulmă* „poignée“ (Wg Jb. VIII, 317); trans. *pugn* (Viciu, Glos. 72; Tocilescu, Mat. 413; comp. mai jos *pugnișor*) || ir. *pumăn*, *pumnu*; megl. *pulm* și ar. *pulmu* „jointée, le contenu des deux mains rapprochées“.

Lat. PŪGNUS, -UM; formele *pulmă* și *pulm(u)* au fost influențate de *palmă*; *pugn* e neexplicat.

Rtr. *puogn*; it. *pugno* (> sard log.

punžu); fr. *poing*; prov. *ponh*; cat. *puny*; sp. *puño*; port. *punho*.

Der.: dim. *pumnișor*, trans. *pugnișor* (Lex. Bud.; Frincu-Candrea, Munții ap. 12) „broderie au bord de la manchette d'une chemise“; *pumnicel* (Tiktin): trans. *pumnuț* (Lex. Bud.); trans. băn. *pumnaș* (Molnar, Sprachl. 368; Lex. Bud.; Frincu-Candrea, Munții ap. 12; Rev. cr.-lit. III, 166; Viciu, Glos. 72), *pumnășel* (Tribuna, 1890, 374; Viciu, Glos. 72, unde e redat greșit *pumnușel*), trans. *pumñecel* (Wg Jb. VI, 43, 80) „broderie au bord de la manchette d'une chemise“ || trans. *pumnar* (Lex. Bud.: S. Moldovan, Zarand. 209) „broderie au bord de la manchette d'une chemise“ || *a (se) pumni* (Lex. Bud.; Reteganul, Pov. pop. 59), *a (se) pumnui* (Ispirescu, Pov. unch. 54; Tiktin) „(se) battre à coups de poing, donner des coups de poing“; *pumneală* și *pumnuială* (Tiktin) „coups de poing“.

1461. **PUNE**, vb. „mettre, poser“ — vr. băn. pf. *puș* || ir. *pure* (pf. *puș*); megl. *puniri* (pf. *puș*).

Lat. PONĒRE, POSĪ (atestat în inscripțiuni = clas. POSUI), POS[Ī]TUM; forma regulată de pf. *poși a devenit *puș(i)* sub influența formelor în care *pu-* era normal.

Rtr. *poner*; it. *porre*; sard log. *ponere*; fr. *pondre*; prov. *ponre*; cat. *pondre*; sp. *poner*; port. *pôr*.

Der.: † *puitor* (Varl. și Ioasaf, 197) „qui met“; † *pusoare* „position, situation“ (Let. I, 71; Cipariu, Princ. 228; Dosoftei, V. Sf. ap. Wg Jb. V, 129; Gaster); † *pusătură*, sb. f. (An. Car.; Cantemir, Hron. 69) „position, situation“ || băn. *propune* „remettre, mettre de nouveau“ || megl. *pripuniri* „remettre, ajouter“.

1462. **Apune**, vb. „se coucher (en parl. du soleil, de la lune, etc.)“ || ar. *apunire*, *apuneare* „déposer, remettre; fermer; abaisser“, refl. „se coucher“ || < APPONĒRE „mettre sur, poser, ajouter“; înțelesul de „se coucher“ apare încă în cat. *pondres*, sp. *ponerse* și port. *pôr-se* (cf. și mai jos s. *apus*) || it. *aporre*; vfr. *apondre*, lion. sav. jur. verd.-chal. dauph. bresse-louh. Blonay *apôdre*, morv. belf. *epôdre*; prov. *aponre*; vsp. *aponer*;

port. *appór* || *apus* „occident, couchant“ (comp. sp. *á sol puesto* „nach Sonnenuntergang“; port. *sol posto* „Untergang der Sonne“; it. *ponente*, prov. *ponen*; cat. *ponent*; sp. *ponente* și port. *poente* „occident, couchant“) ar. *apus* „bas“; *apusean* „occidental“ || *soare-apune* „occident, couchant“.

1463. **Depune** (*dăpune*), vb. „concevoir, porter dans ses flancs (en parl. d'une brebis ou d'une vache)“ (Jipescu, Opinc. 50, 147; Sbiera, Pov. 112; Răd.-Cordin, Cuv. Musc. 26); † „devenir enceinte“ (Dosoței, V.Sf. dec. 25) || ar. *dipunire*, *dipunari* (Dalametra), refl. „descendre“ || < DĒPONĒRE || friul. *deponi*; it. *deporre*; sard log. *deponnere*; prov. *deporre*; sp. *deponer*; port. *depór* || ar. *dipus* și *dipunat* (Dalametra) „descendu; furieux“.

1464. **Prepune** (vr. trans.), vb. „mettre ou placer devant“ (Cantemir, Ist. ier. 174; Biblia, 1688, Deut. VI, 7; Marian, Nunta, 606); „supposer, suspecter, soupçonner“; † „traduire“ (Prav. Mat. Bas. col. Buj. 140, 433); † „copier“ (Letop. I, 108)—vr. pf. *prepuș* || ar. *pripuneari* (pf. *pripuș*) „supposer, s'imaginer“ (Dalametra) || < PRAEPONĒRE || † *prepuitor* (Letop. II, 4) „soupçonneux“.

1465. † **Despune**. vb. „dominer, régner, gouverner“ || < DISPONĒRE || † *despus* „pouvoir, domination; région, province“; † *despuetoriu* „souverain, dominateur, despote“.

1466. **Răpune**, vb. „vaincre; faire perdre la vie, faire périr, tuer; † perdre“ < RĒPONĒRE; din înțelesul acestuia de „replacer, mettre bas“ s'au desvoltat treptat sensurile de „jeter bas—faire tomber—vaincre—tuer“ || it. *riporre*; vfr. *repondre* „cacher“; lion. *revondre* „enfouir, enterrer“, Ouest și S.-Ouest *rebondre*; prov. *rebondre* „enfouir, enterrer“; sp. *reponer*; port. *repór*.

1467. **Spune**, vb. „dire“—vr. băn. pf. *spuș* || ir. *spure*; megl. *spuniri* (pf. *spuș*); ar. (*a*)*spunire*, (*a*)*spunear* (pf. (*a*)*spuș*) „montrer, exposer“ || < EXPONĒRE, *-POSĪ (= clas. -POSUI) || it. *esporre*; sard log. *isponnere*; vfr. *espondre*; prov. *esporre*; cat. *espondre*; sp. *es-*

poner (comp. port. *expór*) || *spusă* „dire“ || *nespus* „indicible, ineffable“ || megl. *prispuniri* „redire“.

Impr.: alb. *špun* „zeige, führe“.

1468. **Supune**, vb. „soumettre“ — † „mettre sous“ (Dosoței, Molitv. 95^b; Biblia 1688, Gen. XLIX, 15); † „cacher“ (Letop. I, 148, 220, 227; M. Costin, II, 315, 326, 332); băn. „retrousser“ < SUPONĒRE || vit. *sopporre* || *supunere* „soumission, obéissance“; *supus* „soumis, obéissant; sujet“ || *nesupunere* „insoumission“; *nesupus* „insoumis“ || *presupune* „supposer“, neologism format din *prepune*+*supune*.

1469. **PUNGE** (trans.), vb. „piquer“—Lat. PŪNGĒRE.

Rtr. *puondscher*; it. *pugnere*; sard log. *pungere*; fr. *poindre*; prov. *ponher*; cat. *punyer* (comp. sp. port. *pungir*).

1470. **Împunge**, vb. „piquer; frapper d'un coup de corne, cosser“—vr. băn. pf. *împunș* < ÎMPŪNGĒRE (atestat în CGL. II, 283; comp. și ÎMPUNCTIO la Ps.-Soranus), -PŪNXĪ (comp. PUNXI, în Not. Tiron., pentru clas. PUPUGI) || vfr. *empoindre* || † *împunsătură*, *împunsură* (Lex. Bud.; Molnar, Sprachl. 95; Tiktin), *împunsoare* (Lex. Bud.) „piqûre; élanement, point de côté“ || *împungaci* (Lex. Bud.; Damé, Term.) „qui frappe de la corne, qui cosse“ || *împungăli* (Jipescu, Opinc. 29) „piquer“.

1471. † **Puntură**, sb. f. „piqûre“ (Biblia, 1688, Jes. XXIX, 5) < PŪNCTŪRA, -AM || it. sard log. *puntura*; fr. *pointure*; prov. *ponchura*; sp. port. *puntura*.

1472. † **Împuntură**, sb. f. „piqûre“ (Dosoței, V. Sf. noemvre, 22) < * ÎMPŪNCTŪRA, -AM.

1473. **Străpunge**, vb. „percer, transpercer“ < *EXTRA-PŪNGĒRE (= TRANS-PUNGERE) || friul. *straponzi*, trient. rover. *straponzer*, Muggia *strapuonzer*; ven. *straponžer* (comp. vit. *trapungere*).

1474. **PUNTE**, sb. f. „pont“ || megl. *punti*; ar. *punte*.

Lat. PONS, PONTEM.

Vegl. *puant*; rtr. *punt*; it. sard log.

ponte; fr. *pont*; prov. *pon*; cat. *pont*; sp. *puente*; port. *ponte*.

Der.: dim. *punticică*; *puntiță* (Alec-sandri, P. pop. 368).

1475. **PUPA**, vb. „baiser“.

Lat. *PŪPPARE < *PŪPPA „tétain“ (de unde it. *poppa*; vfr. *poupe*; prov. cat. *popa*).

It. *poppare*; vfr. *pouper*; prov. cat. *popar*, toate cu înțelesul de „téter, sucer“.

Der.: *pupătură* „baiser“ || *pupăcios* „qui aime à embrasser“.

1476. **PUPĂ** (ar.), sb. f. „huppe“.

Lat. UPŪPA, -AM, cu aferesa lui U- în-timplată și în ale domeniului romanice; strigătul *pupupu!* al acestei pasări trebuie să fi determinat schimbarea formei UPUPA în *PUPA; de altfel multe forme romanice sînt probabil derivate onomatopeice.

Alb. *pupë*; romagn. *popa*; Gironde *pupe*, elv. *pupa*; port. *poupa*, *pôpa* (comp. it. *bubbola*, mant. mil. *piac. ôuba*, pav. regg. *pupla*, parm. *bubla*, mod. *bobla*, bol. romagn. *popla*. Lecce *paupuša*, cal. *pupite*. Arcevia, nap. *luppeka*; sard. log. *pabuza*; fr. *huppe*, Aveyron *lupego*. Gard *lepego*; cat. *puput*: sp. *abubilla*).

Der.: *pupăză* „huppe; sorte de gâ-teau rond“ (comp. bulg. *пупка* „sorte de gâ-teau rond“, alături de *пупавецъ, пупуецъ* „huppe“), ar. *pupiză, pupuză* și megl. *pupeză* „huppe“ (formate cu suf. de origine alb. -ză; alb. *pupëzë, puptsë*); megl. *pupcă* „huppe“ || dim. *pupezea*; *pupezică*; *pupăjoară*: *pupă-gioară, pupegioare*, pl. *pupezele*, pl. bot. „orobus vernus“: *pupăzoi* (Marian, Orn. II. 57; Voronca, Dat. cred. 460) „huppe (mâle)“, bot. „orobus vernus“; *pupă-zoaië* (Epure, P. pop. 84) „huppe (femelle)“ || *a se pupăza* „se voiler (en parlant des yeux)“ || *impupăza* (Jipescu, Opinc. 55; Răurile. 283) „barioler, bigarrer“.

1477. **PURCEDE**, vb. „se mettre en route, partir“ — †ind. pr. *purcegi*, part. pr. *purcegînd* (refăcute după *aleg. alegînd, dreg, dregînd*, terminațiunea *s* a part. tr. *purces* fiind indentică cu aceea

din *ales, dres*; e probabil chiar că forma veche *dereg* „je dirige“, *mă dereg* „je me dirige“, al cărei înțeles se apropia mult de *purced*, să fi influențat în deosebi acest verb.

Lat. PROCĒDERE.

Der.: †*purcezătoriu* (Varlam, Caz. predosl.; Gaster), †*purcegătoriu* (Le-top. II, 7; Iorga, Doc. Cantacuzino, 129) „qui se met en route, qui part“.

1478. **PURCES**, sb. „départ; †origine“ (Dosoței, V. Sf. noemvre 7) < PROCĒS-SUS, -UM.

PURCEL, v. *porc*.

1479. **PURICE** (*purece*), sb. m. „puce“ — băn. *puřec, puřic*; trans. *purce* (Viciu, Glos. 72) || ir. *purets, purec*; megl. *purif(i)*: ar. *puric*.

Lat. PŪLEX-LĪCEM; formele în -ec (-ic) sînt refăcute din pl.

Vegl. *pulko*; rtr. *pülesch*; it. *pulce*; sard log. *pulige*; fr. *puce*: prov. *piuze, piutz*; cat. *pussa*; sp. port. *pulga*.

Der.: dim. *puricel*; *purecaș* (Marian, Ins. 419) || augm. *purican* (Marian, Ins. 419) || col. băn. *puřicamă*, ar. *puricami* (Dalametra) || bot. *puricariță, puriceasă* (Polizu) „pulicaria“.

Impr.: ung. *purecsa* (Szinnyei, II, 230).

1480. **PURECOS**, adj. „plein de puces“ (An. Car.; Lex. Bud.) < PŪLICOSUS, -A, -UM || sard log. *puligosu*; sp. port. *pulgoso* (comp. it. *pulcioso*; cat. *pussos*).

1481. **PURECA** (*purica*), vb. „épucer, ôter les puces; chercher minutieusement; rosser“ || megl. *puricari*; ar. (*m*) *puricare* || < PŪLĪCARE || sard log. *puligare*; astur. *pulgar* (comp. sp. *espulgar*) || *purecătură* (Bota, Pov. 62) „rossade“.

1482. **PUROI**, sb. n. „pus“ — băn. *puroi* (An. Car.); mold. *purnoi* || ar. *proñu*.

Lat. *PŪRONIUM < PUS, PURIS; forma mold. a rezultat sau prin asimilațiunea *r-n̄* > *n-n̄* în epoca în care se pronunța încă *puron̄*, sau sub influența lui *gunoi* (comp. megl. *gnoi* „pus“ < bulg. *moñ* „pus, sanie, materie purulente“.

Comp. abruzz. *puře* „pustola, furrucolo“ < PUS, PURIS || abruzz. *prunole* poate reprezenta sau un diminutiv din *prunë* < *PŪRONIUM, sau să

fie o contaminațiune din *purę* și *FURUNCULUS*.

Der.: *puroios* (Varl. și Ioasaf, 93; Lex. Bud.; Costinescu), ar. *pruños* „purulent“ || ar. *pruñar* (Dalamatra) „purulent“ || *puroia*, mold. *punoia* (Marian, Nașt. 387), ar. *pruñari* (Dalamatra), *puroi* (Lex. Bud.; Costinescu) „suppurer“ || *a se impuroia*, mold. *impunoia* (Dosofoței, V. Sf. oct. 20), ar. *mpruñari* „suppurer“.

1483. **PURTA**, vb. „porter“; *a se purta* „se conduire“ || ir. *purtă*; megl. *pur-tari*; ar. *purtare*.

Lat. PORTARE.

Rtr. *porter*; it. sard log. *portare*; fr. *porter*; prov. cat. sp. port. *portar*.

Der.: *port* „port, attitude; costume“, ar. *portu* „conduite; costume“ (it. *porto*; sard *portu*; fr. prov. cat. *port*); dim. trans. maram. *portuț* (Doine, 294; Țiplea, P. pop. 114); † *purtătură* „gestus, portatio“ (An. Car.), megl. ~ „maintien, costume“ (rtr. *portadūra*; it. *portatura*; vfr. *porteüre*; prov. *portadura*) || *purtăreș* „portatif“ (Jipescu, Opinc. 146; Rev. cr.-lit. IV, 145; Tocilescu, Mat. 1497), † „mobile“ (Dosofoței, V. Sf. dec. 3; vfr. *porterez*) || bân. *a se pre-purta* (WgJb. III, 325; Marian, Ins. 338) „aller çà et là“.

Impr.: rut. *порт* „hanfenes Gespinst als Kette mit Wollengarn zusammengewoben; solches grobes Tuch; gemustertes Umhängetuch der Weiber“.

1484. **Purtător**, adj. sb. m. „qui porte, porteur“ < PORTATORIUS, -A, -UM.

1485. **PUSCĂ** (megl. ar.), sb. f. „vinaigre“ (Dalamatra).

Lat. PŪSCA, -AM (atestat în CGL. II. 590; III, 604 = clas. POSCA) „boisson acide composée d'eau et de vinaigre“ [Papahagi, WgJb. XII, 104].

It. sp. port. *posca* (comp. nprov. *pousque* „aigre“).

1486. **PUȘCL'E** (ar.), sb. f. „peste“.

Lat. PŪSTŪLA, -AM.

Reat. *pușcl'ja* „gorgée“

Der.: dim. mold. *pușchea* „pustule sur le bout de la langue“ || mold. *pușchineafă* (Alecsandri, Teatru, 1043) „bouton sur le bout de la langue“.

1487. **Pușcl'os** (ar.), adj. „pestiféré“

< PŪSTŪLOSUS, -A, -UM „couvert de pustules, pustuleux“.

1488. **Pușcl'are** (ar.), vb. „avoir la peste“ < PŪSTŪLARE || ar. *pușcl'at* „pestiféré“.

1489. **Puscea** (trans.), sb. f. „pustule, furoncle“ (Molnar, Sprachl. 60; Lex. Bud.) — *pușcea* (Lex. Bud.) < *PŪSTĪCĒLLA, -AM, prin schimbare de sufix din PŪSTŪLA || trans. *puscelos* (Lex. Bud.) „couvert de pustules, de boutons“.

1490. **PUȚ**, sb. n. „puits“ || ir. ar. *puț*. Lat. PŪTEUS, -UM.

Alb. *pus*; rtr. *puoz*; it. *pozzo*; fr. *puits*; prov. *potz*; cat. *pou*; sp. *pozo*; port. *poço*.

Der.: dim. *puțuleț* || *puțar* „puisatier“ (comp. *putearius*; vfr. *puisier*; cat. *pohayre*; sp. *pocero*; port. *poceiro*).

1491. **PUTEA**, vb. „pouvoir“ || ir. *puțę*, megl. *puțeri*; ar. *puteare. pteari* (Dalamatra) „pouvoir; être fort, bien portant; être capable; vaincre“; *nu pot* „je suis malade“.

Lat. *POTĒRE (= clas. POSSE), -TUĪ, *-TŪTUM; pentru înțelesul de „être malade“ pe care-l are în ar. verbul însoțit de negațiune, comp. ngr. *δέν μπόρω* „je suis malade“ < *μπόρω* „je peux“, alb. *z munt* „ich bin unwohl“ < *munt* „ich kann“, bulg. *не можъ* „je suis malade“ < *можъ* „je peux“; înțelesul de „vaincre“ îl are și alb. *munt*.

Rtr. *podair*; it. *potere*; sard log. *podere*; fr. *pouvoir*; prov. cat. *poder*; sp. *poder*; port. *poder*.

Der.: *putere* „force, puissance, pouvoir“; † „miracle“ (Biblia, 1688, Mat. VII, 22); † „foule“ (Tiktin); megl. *puțeri* „puissance, force“, ar. *puteare* „force; santé“ (rtr. *podair*; it. *potere*; sard log. *podere*; fr. *pouvoir*; cat. prov. *poder*; sp. *poder*; port. *poder*); ar. *putut* „fort; bien portant“; *poate (că)*, † *poate fi (că)*, ar. *poate (că)*, megl. *poati s'ia (că)* „peut-être“ (sp. *puede que*; fr. *peut-être que*; port. *pode ser que*; (comp. ngr. *μπορει*; bulg. *може, може би*) || *puternic*, megl. *puternic* „fort, puissant“; *puternicie* „puissance“; † *puternici* (Biblia, 1688, Jes. XXV, 8; Esth. VIII, 12) „être puissant, avoir la puissance“ || *imputeri* (Tiktin)